HLp 1752
1

ATVIRO ŽODŽIO MĖNRAŠTIS

akiračiai

1975 / LIEPA - JULY / Nr. 7(71) $0.75

STUDENTIŠKOS MINTYS

TĖVAI, VAIKAI IR POLITIKA

Skirtumai tarp tos lietuvių kartos, kuri gimė tėvynėje ir karo metu iš jos pasitraukė, ir sekančios kartos — išeivių vaikų — yra labai aiškus. Manau, kad per mažai dėmesio kreipiama į šių dviejų generacijų charakteringus bruožus. Spaudoje, paskaitose ir kitur vis pabrėžiama, kad jaunimas turi būti panašus į vyresniuosius — turi pilnai įsisavinti jų kultūrą, išlaikyti jų kalbą ir saugoti kitas jų vertybes. Retai paklausiama, kuo jaunimas skiriasi nuo senimo, ir kodėl. Tokie klausimai vyresniojoje kartoje būtų laikomi bereikšmiais, nes dauguma jų be jokio svarstymo prileidžia, kad jaunimas turi būti toks, kaip ir jie patys.

Šiame straipsnyje noriu atkreipti dėmesį tik į vieną lietuviško gyvenimo dalį — politiką — ir pasvarstyti, kuo skiriasi šios dvi mūsų kartos. Daryti abiejų generacijų bendrą apžvalgą man būtų per ambicingas darbas, nes nesu kompetentingas analizuoti kiekvieną šių dviejų generacijų gyvenimo sritį.

Pirmoji karta, tai yra antrojo pasaulinio karo pabėgėliai iš Lietuvos, yra tiesiog paskendusi politikoje. Be politinių seminarų ir suvažiavimų bei karščiausios polemikos ir intrigų tos generacijos nariai negalėtų gyventi. Antroji karta jokiu būdu nėra politikai tiek entuziastinga kaip pirmoji. Šio esminio skirtumo aiškinimai yra grindžiami įvairiausiomis prielaidomis. Viena prielaida teigia, kad tėvų generacijos kraštutinumai veikia sekančią, vaikų generaciją ir veda ją link priešingo kraštutinumo. Jei tėvai politikai skiria per daug dėmesio, tai vaikai yra jai apatiški, ar sąmoningai nuo jos pasitraukia. Suprantama kodėl mūsų tėvai yra tokie pasiutiškai veiklūs politikoje. Jie pasitraukė iš Lietuvos dėl pasikeitusios politinės ir socialinės padėties ir liudija, kaip dėl politinių priežasčių jų broliai, seserys ir visa lietuvių tauta buvo pavergta ir likviduojama. Todėl vyresnioji karta jaučia pareigą tęsti kovą už lietuvybę — tai yra socialinė misija, kurią jie vykdo politinėmis priemonėmis. Be to politika tebėra mūsų tėvų kraujuje. Jų tėvai, arba antros, egzilų vaikų generacijos seneliai, buvo pirmoji lietuvių karta per šimtus metų, kuri patyrė ką reiškia patiems save valdyti, nes galimybė laisvai politikai lietuviams atsirado tiktai 1918 metais. Todėl mūsų tėvams niekados nebuvo progos „atsipolitikuoti". Kitaip sakant, jie ir jų protėviai neturėjo teisės savo kraštą laisvai valdyti tiek ilgai, kad savivalda būtų atsibodusi. Tuo atžvilgiu mūsų egzilų pirmoji generacija yra kaip tie Amerikos pionieriai, kurie, prieš 200 metų sukūrę savo valstybę, ją valdė su dideliu entuziazmu.

Kaip jau minėjau, savivalda mūsų vyresniesiems buvo naujas patyrimas. Dar keistesnis ir naujesnis patyrimas buvo demokratinė savivalda. Ir Gedimino ir Mindaugo laikų Lietuva turėjo savi-

(tęsinys 5 psl.)

ŽVILGSNIS IŠ KAIRĖS

VIETNAMAS IR LIETUVA

Pastarųjų dienų Amerikos lietuvių spaudoje apstu verksmingų užuominų apie nelaimę, ištikusią Pietų Vietnamą. To negana. Dažnas „suberžėjęs" pasaulinių žinių komentatorius mūsų spaudoje nesitenkina vien kalba apie Pietų Vietnamo prarastą „laisvės kovą", bet dargi meta įtaringus kaltinimus šio krašto kongresui dėl Amerikos kariuomenės „surištų rankų".

Čia nieko nuostabaus. Juk prieš maždaug metus katalikų atstovas ALT'oje ir jos pirmininkas glebesčiavosi Azijoje su Pietų Korėjos prezidentu, tuo metu laikiusiu pilnus kalėjimus prikimštus vyskupų ir katalikų. Tokia jau seno šaltojo karo logika: galima per petį tapšnoti ir į talką kviestis visokio plauko gangsterius, diktatorius ir tironus — svarbu tik jų iškaba „prieš komunizmą".

Šį kartą palikime nuošalyje mūsų „subermontininkėjusių" tautiečių išdaigas ir pasvarstykime, kas gi, iš tikrųjų buvo ta „nelaimė", palietusi Pietų Vietnamą. Visų pirma, didžiausia nelaimė Vietnamo reikale ištiko ne Pietų Vietnamą, bet JAV užsienio politiką. Prisiminkime truputį istoriją.

Vos Antrajam pasauliniam karui pasibaigus, Ho Chi Minh, vietinių patriotų vadas, kreipėsi į šio krašto vyriausybę, prašydamas jos paspirties padėti iš Prancūzijos atgauti Vietnamui nepriklausomybę. Tačiau JAV turi blogą įprotį — gerbti senų kolonialinių imperijų integralumą. Atminkime, kiek triūso turėjo padėti Lietuvos diplomatai nepriklausomybę atgavus, kol išprašė iš šio krašto vyriausybės Lietuvos pripažinimą. Įtikinti ją, kad Rusija nėra Dievo sutverta būti „viena ir nedaloma" buvo nepaprastai sunku. Panašiai ir Vietname — JAV pasirinko remti kolonialinę Prancūziją.

Po aštuonetą metų trukusio karo, kuriame Prancūzija buvo visokeriopai Amerikos remiama, senieji Vietnamo valdytojai prancūzai nutarė, jog karą laimėti neįmanoma. Įsidėmėtina šio sprendimo svarba, — jį padarę prancūzai Vietnamą valdė virš aštuoniasdešimt metų ir gerai pažino to krašto sąlygas, gyventojus bei jų nuotaikas.

Neilgai trukus po Prancūzijos pasitraukimo, padalintojo Vietnamo pietinėje dalyje prasidėjo pilietinis karas. Į šį karą JAV įjojo, kaip riteris ant balto žirgo. Nepažindami Vietnamo istorijos bei kultūros ir užhipnotizuoti žodžio „komunizmas", amerikiečiai įsivaizdavo braškančio diktatoriuko Diem pavidale beginą „laisvę ir demokratiją". Neilgai truko, kol Amerikos balta spalva tapo apdrabstyta purvais. Ilgus metus trukęs amerikiečių įsivėlimas Pietų Vietname buvo paženklintas masiniu laisvinamo krašto bombardavimu (paverčiant dalį gamtovaizdžių mėnulio paviršiumi), gyventojų priverstiniu perkraustymu į „strategines sodybas", Mai Lai ir kitomis „laisvinančiomis" priemonėmis. Ir pagaliau, nežiūrint penkiasdešimties tūkstančių paaukotų amerikiečių karių gyvybių, nežiūrint bilijonų, sukištų į vietinių oligarchų kišenes, nusigyvenusi Thieu diktatūra lyg supuvęs vaisius krito nesugebėjusi net garbingai pasipriešinti. Vietkongas ir Šiaurės Vietnamas, patys vieni nugalėję stipriausią pasaulyje valstybę ir jos satelitus parodė, jog jie atstovauja krašto daugumos nuomonei.

Nugalėjo žmonių ryžtas ir... džiunglės.

Ir mes turėtume būti už dabartinį Vietnamą. Tiesa, mes žinome, jog dabar Vietname nėra demokratijos ir laisvės — tokios, kokia egzistuoja Vakaruose. O tai yra svarbu. Labai svarbu. Tačiau, dar svarbiau tautos gyvenime yra jos nepriklausomybė. Ir Vietname šiuo metu nėra nei vieno prancūzų, amerikiečių, kinų ar rusų kareivio!

Lietuvoje taip pat buvo daug ryžto, bet nebuvo džiunglių. Todėl ir reikėjo padrąsinančio svetimos valstybės tankų bildėjimo ir pasaulinį karą laimėjusios armijos užnugario, kad „atstatytų" Lietuvoje tarybų valdžią. Slovė Vietkongo ir Vietnamo vadams, laimėjusiems savo krašto išsilaisvinimo karą. To betgi negalėtume pasakyti apie dabartinės Lietuvos vadus. Jie nelaimėjo kovos. Užtai dabar siuntinėja ataskaitas į svetimos valstybės sostinę. Gal būt kaikurie iš LKP Centro komiteto narių savo paslaptingiausiuose sapnuose ir susapnuoja: „ot, kad taip kaip Vietname, savo pačių jėgomis... kibieni mat su to vyresniojo brolio pagalba".

Sapnuojame ir mes, ir linkime jiems laimės.

turinyje

JAUNIMAS IR POLITIKA

Apie priežastis kodėl išeivijos jaunimas nesidomi politika rašo studentas V. Nakas.

SUKILIMAI PRIEŠ RUSUS

Lietuvoje išleistos knygos apie 1830 - 31 m. sukilimą recenzija.

PAVELO KULVECO KARJEROS SAULĖLYDIS

Už ką pašalintas LTSR Ministrų tarybos pirmininko pavaduotojas — 7 psl.

SKILTYS, LAIŠKAI, POLEMIKA
IŠEIVIJOS SPAUDOS APŽVALGA

SPAUDA IŠEIVIJOJE IR

IŠEIVIJA SPAUDOS VEIDRODYJE

AR MES BRANGINAME SPAUDOS LAISVĘ?

Apie spaudos laisvę kalbame ne tik mes, bet ir vakarų kraštuose tas klausimas dažnai iškyla, kai tų kraštų vyriausybės ar teismai, interpretuodami spaudos įstatymus, nori suvaržyti laikraščius ir apkaltinti jų redaktorius bei žurnalistus piktnaudojant spaudos laisvę. Tačiau ir vieni ir kiti pripažįsta, kad be spaudos laisvės nėra įmanomas joks demokratinės valstybės funkcionavimas, o betkoks pasikėsinimas į spaudos laisvę yra pirmas žingsnis į diktatūrinį režimą.

Be abejo, mūsų sąlygos yra skirtingos, o mūsų supratimas apie spaudos laisvę irgi yra labai toli nuo vakarų demokratinės spaudos tradicijų. Tikrumoje mes tos spaudos laisvės pilna to žodžio prasme niekad neturėjome ir dabar neturime. Išeivijos laikraščiai tarnauja siaurų politinių grupių ar konfesijų interesams.

Nepriklausomybės metų režimas irgi suvaidino neigiamą vaidmenį spaudos laisvės įgyvendinime, kada biurokratai cenzoriai nuspręsdavo, kokį straipsnį galima įdėti, o kokį negalima. Tas savo ruožtu ilgainiui suformavo visuomenėje opiniją, kad valdžia žino geriau už visus; kad jos negalima kritikuoti, nes tuo pažeidžiama tautinė vienybė. Panašiai ir dabar — sakoma, jog mes esame apsupti visokių priešų, agentų, kurie seka kiekvieną mūsų žingsnį ir spaudos iškeltas visuomenės gyvenimo negeroves kaip tik panaudoja mūsų nenaudai.

Reikalavimą uždėti mūsų išeivijos spaudai varžtus galima išskaityti *Drauge* (1975.VI.4.) paskelbtame straipsnyje „Mūsų spaudos laisvė ir varžtai", kur dėl „sovietinio okupanto, tykojančio mūsų klaidų" siūloma suvaržyti spaudos laisvę iki tokio laipsnio, jog mūsų laikraščiai pasidarytų bereikšmiai parapijiniai biuleteniai.

Štai keletas ištraukų iš to keisto straipsnio:

> Ar verta buvo nešti į spaudą BALF'o bylą? Ar vertėjo eiti į teismą ir visa tai garsintis spaudoje dargi su perdėtais spėliojimais, kad byla galinti tęstis keletą metų, išeikvoti lėšas ir t.t. Ji baigėsi per keletą mėnesių. Atrodo, kad panašūs nesusipratimai galėtų būti išsprendžiami asmeniškai laiškais, telefonais suinteresuotųjų asmenų tarpe, be tokio burbulo, kurio žala neabejotinai yra didelė, pakertanti pasitikėjimą organizacijų vadovais ir duodanti dėkingos medžiagos „tykojantiems mūsų klaidų", o naudos iš to jokios nėra. (...)
>
> Ir kitų organizacijų tarpusaviai nesutarimai neturėtų būti sprendžiami spaudos puslapiuose, nes plačioji visuomenė jų neišsprendžia, o tik pasitraukia dažniausiai nuo vienų ir kitų. Jokios naudos neatneša organizacijoms skundai ir replikos spaudoje, — problemų sprendimas paliktinas vadovaujantiems asmenims. Tuo tarpu okupantas gauna puikios medžiagos savo propagandai. Sovietiniai pareigūnai seka išeivijos spaudą ir išrenka jiems naudingus „perlus", metamus mūsų pačių, kurių nutylėjimas mūsų spaudai ir suinteresuotoms organizacijoms ar asmenims jokio nuostolio neatneštų.

Mes esame visai priešingos nuomonės. Atsakingos spaudos uždavinys ir pareiga yra nenutylėti, bet iškelti kiekvieną negerovę, kuri pasitaiko mūsų politiniame ir visuomeniniame gyvenime. „Priešo sekimo" argumentas, jei jis iš viso nėra vien mūsų fantazijos sukurtas, nėra toks reikšmingas ir svarbus, kaip tame straipsnyje bandoma pavaizduoti. Daug svarbiau, kad vadovaujantieji asmenys ir organizacijos sąžiningai atliktų savo pareigas ir dirbtų jiems patikėtą darbą.

Tylėti ir laukti, kol „vadovaujantieji asmenys" telefonais ar laiškais susitars (ir neminėti spaudoje to viso politinio nesąžiningumo, ambicijų ir neatsakingumo) būtų tik kvietimas ir toleravimas tų negerovių, kurios taip nuodija visuomenės veiklą. Juk tokio susitarimo laukiame nuo pat emigracinio gyvenimo pradžios.

Keista, kai ir mūsų tarpe atsiranda norinčių kalbėti apie spaudos laisvės varžtų reikalingumą ir tuo pačiu pastatyti save vienoje plotmėje su tais tikraisiais cenzoriais, prieš kuriuos taip garsiai keliame balsą. Juk reikalaujame savo kraštui laisvės: žodžio, minties, spaudos, politinės laisvės. O savo spaudai siūlome apynasrį.

PANELĖ PIRMININKĖ PASAKOJA...

Čikagos vad. „reorganizuotos" B - nės atskalūnai, pasidarę visokių tarybų ir valdybų pirmininkais, *Naujienų* puslapiuose pradėjo savęs garbinimo akciją, norėdami sudaryti įspūdį, jog čia iš tikrųjų vyksta negirdėto masto veikla ir naujos Bendruomenės kūrimas.

Apskelbtą tarybos pirmininką dr. Z. Danilevičių jie *Naujienose* taip išgarsino ir jam tiek nuopelnų priskyrė, jog jis buvo įrikiuotas į mūsų istorijoj žinomų gydytojų gretas, tokių, kaip Basanavičius, Kudirka, Šliupas ir kt.

Neseniai *Naujienose* (Nr. 130,1975.VI.4.) vėl buvo paskelbtas pasikalbėjimas dar su viena pirmininke p. B. Kemežaite (greit bus sunku susigaudyti, kiek tų naujų pirmininkų turime?). Šioji korespondento buvo pristatyta su tokiais titulais ir nuopelnais:

> Birutė Kemežaitė — žinoma solistė, rašytoja (poetė ir beletristė), žurnalistė — publicistė, na, ir gražiai visur ir visuomet pasirodžiusi kovotoja už lietuvybę. Jos įdainuota lietuvių kompozitorių dainų plokštelė išparduota, jos romanas iš laisvės kovų „Sudieu, aš išeinu..." laikytinas vienu iš stipriausių rezistencinių kūrinių mūsų literatūroje.

Toliau ji papasakojo savo planus:

> — Pirmiausia prieš akis atsistoja organizacinis reikalas: išplėsti reorg. L.B. tinklą visoje Vidurio Vakarų Apygardoje. Jau sparčiai kuriasi seniūnijos, kurios turės išaugti į stiprias reorg. L.B. apylinkes. Švietimo reikaluose reikės vykdyti reorg. L.B. narių vienbalsį pasisakymą už netinkamų vadovėlių iš lituanistinių mokyklų pašalinimą, kurie yra pavojingi besimokančio jaunimo tautinei dvasiai. Jaunimas yra mūsų ateitis, todėl į lituanistinių mokyklų reikalus turės būti kreipiamas ypatingas dėmesys.
>
> Nemažiau svarbi ir tautinės kultūros sritis. Į jos veiklą bus stengiamasi įtraukti jaunesnę kartą. Jaunų patriotiško nusiteikimo žmonių išeivijoje yra nemažai, tik reikia juos suburti bendram darbui. Yra numatyta įkurti reorg. L.B. tautinių šokių grupę ir sudaryti įvairaus žanro profesionalinį menininkų sambūrį. Bus ruošiami aukšto meninio lygio koncertai, gerai paruošti minėjimai su atitinkamomis programomis, įvairūs kursai, išvykos ir t.t. Mūsų rūpestyje yra dainų bei tautinių šokių šventės ir dar daug kitokių ateities planų, kurių čia neįmanoma visų suminėti.

Tik gerbiama panelė pirmininkė nepaaiškino, kaip jai pavyks suorganizuoti dainų ir šokių grupes ir net tautinių šokių šventę iš tų kelių Čikagoje gyvenančių Bendruomenės atskalūnų ir pensininkų...

akiračiai

The Lithuanian Monthly — Published monthly, except August and December, by Viewpoint Press, Inc., 6821 South Maplewood Avenue, Chicago, Ill. 60629. Subscription rates: $6.00 annually in the U.S., $6.00 in foreign countries; $0.75 per copy. Second class postage paid at Chicago, Ill.

• Šio numerio redakcija: D. Bielskus, K. Drunga, L. Mockūnas, Z. Rekašius, dr. T. Remeikis, dr. E. Vaišnienė, H. Žemelis; spaudos grafika A. Kurausko; administratorius K. Avižienis.

• Redakcija atsako už nepasirašytus straipsnius. Straipsniai, su kurių turiniu redakcija nesutinka, spausdinami tik pasirašyti. Slapyvardžiais pasirašyti straipsniai nepageidaujami. Skaitytojų laiškai turi būti pasirašyti ir laiškų skyriuje jie spausdinami, jei jų turinys liečia AKIRAČIUOSE svarstytus dalykus.. Laiškai kitomis temomis gali būti spausdinami kaip straipsniai.

• Metinė 10 numerių prenumerata JAV-se — $6.00; kituose kraštuose — $6.00; atskiro nr. kaina — $0.75. Prenumeratas ir aukas čekiais ar piniginėmis perlaidomis prašome išrašyti AKIRAČIŲ vardu ir pasiųsti aukščiau nurodytu adresu.

ELTA IKI NEATPAŽINIMO SUNYKUSI...

Kokiame blogame stovyje yra lietuviškų žinių informacija galime spręsti iš straipsnio, paskelbto *Europos Lietuvyje* (Nr. 16,1975.IV.15).

Ten rašoma:

> Kai pavartome labai gausią lietuviškosios išeivijos spaudą (77 laikraščiai), matome, kad daugiausia geros informacijos trūksta bendriniams laikraščiams. Su mažomis išimtimis tos pačios žinios yra visų gaudomos, perspausdinamos ir skelbiamos. Tačiau blogiausia yra tai, kad tų lietuviškų žinių iš viso mažai patenka į spaudą. Ypač jų trūkumą junta toliau nuo didžiųjų JAV lietuvių centrų leidžiamieji laikraščiai, pvz. Europos, Australijos, Pietų Amerikos ir kt. O tai atsitinka todėl, kad mūsų pagrindinis lietuviškųjų žinių ir informacijos telkimo centras ELTA iki neatpažinimo yra sunykusi.
>
> Nesibaiminant Vliko rūstybės ir nepopuliarumo skraistės, galima pasakyti, kad ELTA savo apsiimtos pareigos neatlieka ir jos buvimas ar nebuvimas tolimesniuose kontinentuose nebūtų per skaudžiai pajustas. Tie keli per metus prisiunčiami biuleteniai dažniausia pateikia jau senstelėjusią ir ne visada aktualią medžiagą. Ypatingai užakcentuojami įvairūs posėdžiai ir juose daryti pranešimai, kurie, kaip į vandenį mesto akmens sukelti ratilai: kuo toliau keliauja, tuo mažiau besimato. Žinoma, čia nekalbama apie vietinio pobūdžio žinias — korespondencijas, bet apie visuotinės reikšmės įvykius.
>
> Sakysime, Baltų delegacijos įvykiai Helsinkyje per ELTOS biuletenį pasiekė Europą bent po dviejų savaičių. Be to, jie nebuvo pakankamai tikslūs, išsamūs ir turėjo būti papildomi. Neseniai pasirodžius „Chicago Tribune" aliarmuojančiam dėl Baltijos pripažinimo straipsniui, pirmiausia Europos spaudą painformavo „Margutis", kiek vėliau PLB, o iš ELTOS vis dar tebelaukiame žinių.

O paskaičius įvairių veiksnių rezoliucijas informacijos biuro steigimo reikalais atrodo, jog tų informacijos centrų turime perdaug.

Jų turime, tik jie nieko neinformuoja...

CINIŠKAS ALTos PAREIŠKIMAS

New Jersey LB apygardos suvažiavime buvo priimta rezoliucija, kuri protestuoja prieš ALTos vedamą Bendruomenės skaldymo darbą. Dėl tos rezoliucijos ALTa paskelbė tokį pareiškimą:

> New Jersey JAV Bendruomenės apygardos suvažiavimas 1975 m. balandžio 27 d. priėmė rezoliuciją, kuria protestuoja, esą Amerikos Lietuvių Taryba skaldanti Lietuvių Bendruomenę. Ta rezoliucija buvo paskelbta spaudoje.
>
> Amerikos Lietuvių Taryba pareiškia, kad ji

vertina Lietuvių Bendruomenės veiklą, jos neskaldo, skilimo neorganizuoja ir griežtai atmeta daromus nepagrįstus priekaištus. Amerikos Lietuvių Taryba nėra atsakinga už Lietuvių Bendruomenės skilimą, kuris yra įvykęs pačių Lietuvių Bendruomenės narių tarpe.

Pavienis Amerikos Lietuvių Tarybos narys asmeniškai gali turėti savus nusistatytmus ir savo atsakomybe reikštis, bet tuo atveju jis Amerikos Lietuvių Tarybos neatstovauja. Amerikos Lietuvių Taryba gerai žino, kad šiose sunkiausiose mūsų tautos okupacijos dienose mes turime būti visi vieningi, dirbti kiekvienas savo srityje, priešindamiesi prieš okupanto priespaudą ir siekdami laisvės savo tautai.

Visiems žinoma, kad vadinamos reorganizacinės Bendruomenės steigimo užnugaryje aktyviai dalyvavo ALTos žmonės, ypač jos pirmininkas. Juk VLIKo konferencija ir iširo, kai ALTos atstovai pareikalavo tuos Bendruomenės atskalūnus pripažinti pilnateisiais konferencijos dalyviais. Tų atskalūnų suvažiavime dalyvavo ir sveikinimo kalbą sakė ALTos pirmininkas Bobelis. O atskalūnų pirmininkas Danilevičius sveikino ALTos konferenciją, į kurią Bendruomenės atstovai nebuvo kviesti. Tuo būdu ALTa tikėjosi suskaldyti Bendruomenę ir pastatyti jos viršūnėse sau ištikimus vadus.

Paneigimas tų visiems žinomų faktų tik parodo, prie kokio moralinio nuosmūkio ir neatsakingumo yra privedę Amerikos Lietuvių Tarybą dabartiniai jos vadai ir tie keli jos inspiruoti tariami Bendruomenės reorganizatoriai.

Protestų prieš tokią ALTos laikyseną girdisi ne tik iš LB apygardų suvažiavimų, bet ir iš pačios ALTos skyrių. Pav. Klevelando ALTos skyriaus pirmininkas A. Rukšėnas pasiuntė ALTos centro valdybai laišką, kuriame tarp kitko, taip rašo:

> Alta, kaip centrinė organizuotos lietuvių visuomenės institucija, turėtų bandyti tarpininkauti, kad apgailėtini įvykiai Lietuvių Bendruomenėje būtų išspręsti tos organizacijos įstatų ribose ir geros valios dvasioje, bet ne atsistoti atskilusios grupės — nežiūrint kokiais motyvais toji grupė pasirinko separatistinį kelią — pusėje.
>
> Dabartinė Altos Centro Valdybos laikysena gali tik paskatinti ir kitų vietovių Lietuvių Bendruomenės apylinkėse separatistines tendencijas ir galimus panašios rūšies skilimus. Eventualiai Centro užimta partizaninė pozicija gali panašaus pobūdžio skilimą perkelti ir į pačią Amerikos Lietuvių Tarybos organizaciją.
>
> Iš spaudoje pasirodančių žinių apie Altos Pirmininko pareiškimus aiškėja, kad Centro Valdyba yra atsistojusi atskilusios Lietuvių Bendruomenės grupės pusėje. Mes manome, kad tokia Altos laikysena yra nesuderinama su centrine jos padėtimi ir bendrai žalinga lietuvybės reikalui.

AUKA B. GAIDŽIŪNO GRĮŽIMUI

Dirvoje (Nr.42) randame tokį skelbimą:

> Dr. Antanas Butkus, Vilties Draugijos vicepirmininkas, buv. Dirvos redaktoriaus B. Gaidžiūno grįžimo į ALT S - gą ir Vilties Draugiją proga, Vilčiai įteikė 100 dol. Ačiū.

Į tą skelbimą, žinoma, nereiktų kreipti dėmesio, jei ne tos aukos tikslas. 100 dol. auka buvo paskirta Vilties Draugijai susitaikymo su buvusiu *Dirvos* redaktoriumi B. Gaidžiūnu proga.

O tai iš savo pusės primena *Dirvos* redakcinę krizę, kuri tęsiasi nuo tų laikų, kai redaktoriai ir bendradarbiai buvo iš *Dirvos* šalinami vien dėl to, jog jie nesutikdavo paklusti visokių valdybų ar partinių komitetų nurodymams, kaip redaguoti laikraštį, kokius straipsnius dėti ar nedėti ir t.t. Tokiu būdu daug kompetentingų redaktorių ir bendradarbių pasitraukė iš *Dirvos*. Gi B. Gaidžiūno atveju, perėmus Tautinės Sąjungos vadovavimą V. Abraičiui, buvo primesta jam ir kitokių nepagrįstų apkaltinimų — nesąžiningumu ir panašiai.

Red B. Gaidžiūno grįžimas į Vilties Draugiją ir Tautinę Sąjungą yra pripažinimas tų senų klaidų, kurių atitaisyti jau neįmanoma.

Dėl tų visų klaidų ir ne žurnalistinio, o partinio požiūrio į laikraščio redagavimą daugiausia ir nukentėjo pati *Dirva*...

Vyt. Gedrimas

PAMOKSLĖLIAI MOKSLININKAMS

Vienas išeivijos spaudai būdingas bruožas, kuriuo ji išsiskiria iš amerikietiškos didžiosios spaudos, yra gan dažnai joje pasitaikantys naivūs pamokslėliai mokslininkams (ir, žinoma, visiems kitiems, kuriems „liberalūs" šio krašto universitetai „išplovė smegenis"). Tiesa, ir nelietuviškoje spaudoje pasitaiko visokių niekniekių, nes gyvename laisvos spaudos krašte. Tačiau apie spaudą, kurioje straipsniai gamtos apsaugos klausimais spausdinami greta pusnuogių gražuolių „tikrų" romantiškų prisipažinimų, manau kad iš viso neverta kalbėti. Dėl tos pačios priežasties gal būt neverta būtų kalbėti ir apie kaikuriuos lietuviškus laikraščius, kaip *Sandaros* savaitraštį ir pan., kurių garbinga praeitis nebepateisina varganos dabarties.

Ir rimtoje išeivijos spaudoje tenka kartais paskaityti straipsnių, kurie parašyti taip, lyg pasaulyje būtų nebelikę išmintingų žmonių ir tik straipsnio autorius tepajėgtų klausimą suprasti. Vienas iš tokių pretenzingų straipsnių išspausdintas šių metų *Draugo* Nr. 142, antrašte „Būdingi pranašavimai". Autorius po straipsniu tenurodo tik savo pavardės ar slapyvardės santrumpą — „J. Mškns". Tame straipsnyje autorius kritiškai įvertina Dž. Foresterio, D. Medouzo ir kitų gamtos bei technologijos mokslų specialistų niūrias žmonijos ateities pranašystes. Žinoma, labai gerai, kad laisva spauda kritiška ir mokslininkų atžvilgiu, nes ir mokslininkai nėra neklaidingi. Ir *Draugo* straipsnio autorius labai teisingai pastebi, kad niūrios knygos „Augimo riba" prognozės, jog „sekančio amžiaus pradžioje išsekinti žemės ištekliai negalės užtikrinti net vargano XIX a. gyvenimo lygio" gali ir neišsipildyti. Tačiau pažiūrėkime, kaip jis šią savo kritiką argumentuoja:

„Vadinasi, kai kalbama apie būsimą žemės atsargų išsekimą, turima galvoje mineraliniai ištekliai, pirmiausia energijos, naftos. Iš pirmo žvilgsnio ekspertų — pesimistų apskaičiavimai atrodo lyg įtikinami — visų dabar žinomų pramoninių naftos vargu ar užteks iki 2000 metų, net jeigu dabartinis metinis jos gavybos lygis nepadidėtų. Tačiau apie žmonijai gresiantį „naftos bado" pavojų kalbama gana seniai. Juk ir statistiniai duomenys rodo, kad anuomet pasaulinių naftos atsargų būta 8 milijardai tonų. Tačiau 1951 m. jau buvo žinomos 13 mlrd. t. naftos atsargos, o gamyba pasiekė 500 milijonų tonų per metus; vadinasi, ir išteklių turėjo užtekti dar ketvirčiui amžiaus. Per praėjusius 20 metų naftos gamyba padidėjo apie 5 kartus. Žodžiu, iš žemės gelmių buvo išpumpuota dvigubai daugiau, negu buvo spėjama jos išvis esant. 1971 m. sudarė jau 80 mlrd. tonų ir, nedidinant metinės gamybos, turėtų užtekti dar 30 - čiai metų."

Nieko šiai teisingai argumentacijai nebūtų galima prikišti, išskyrus tai, kad Dž. Foresteris, savo „Pasaulio dinamikos modeliu" sugebėjęs atkreipti viso pasaulio mokslininkų dėmesį, apie šiuos gerai žinomus faktus tur būt irgi pagalvojo... Na ir žinoma nei Massachussets technologijos instituto profesorius Foresteris, nei joks kitas mokslininkas iš šios teisingos informacijos nepadarytų sekančios išvados:

„Taigi, kuo daugiau naftos gaunama, tuo didesni jos pramoniniai ištekliai". Šitokios išvados absurdiškumas priverčia net jos autorių minėtame straipsnyje aiškintis, kad tik „abstrakčiai kalbant" kuo daugiau naftos suvartojama, tuo mažiau jos lieka, ir kad „praktiškai yra kitaip".

Šitaip „sukritikuodamas" pasaulinio garso mokslininkus J. Mškns savo straipsnio skaitytojams siūlo kuo toliau tuo keistesnes išvadas:

„Tad, remiantis „ekologinės pasaulio pabaigos" pranašų logika, kuo didesnės naftos, anglies ir kitų mineralų atsargos, tuo blogiau žmonijai, nes tokiu atveju ji žus neabejotinai nuo aplinkos užteršimo greičiau negu bus išsekinti gamtos ištekliai".

Kiekvienam manau turėtų būti aišku, kad ne gamtos turtų ištekliai, o tik neišmintingas jų naudojimas užteršia aplinką ir grąso ekologine krize. Todėl norom nenorom tenka pripažinti, kad šitokiai „logikos artilerijai" neatsispirs joks mokslininkas. Užtai belieka tiktai pasidžiaugti dar viena šviesaus lietuviškos spaudos optimizmo citata:

„Taigi visus pesimistų argumentus mokslininkai nuneigia pažymėdami, kad naftos žemėje yra žymiai daugiau, negu spėjama."

Straipsnio pradžioje, rodos, visi buvo mokslininkai: ir optimistai, ir pesimistai. O dabar mokslininkais beliko jau tik tie, kurie pritaria „J. Mškns" ir nepritaria pesimistams... Ta va, kokia „subtili" mokslininko definicija.

Skaitant šitokius straipsnius aiškiai matyti, kad jų autoriai rašė skubotai, kad jie tik labai paviršutiniškai tesusipažinę su dalyku, apie kurį rašo. Aiškiai matyti primityvizmas, logikos šlubavimai. Tačiau svarbiausia tai šitokių straipsnių ignorantiškumas: paminėjei porą visiems gerai žinomų faktelių ar banalybių ir „įrodei" teorijose „klaidas", kurių geriausi pasaulio mokslininkai nepastebėjo. Už tai „be reikalo" ir šiuo atveju geriausi pasaulio mokslininkai suka galvas, kaip išvengti ekologinės krizės — pasiskaitytų lietuviškus laikraščius ir pamatytų , kad tik sau ir kitiems laiką gaišina.

Kad šitokių straipsnių pasitaiko mūsų spaudoje, tai kalti, mano nuomone, visų pirma pasyvūs skaitytojai. Jeigu skaitytojai, radę silpną ar tiktai galvoti nepajėgiančiam skaitytojui skirtą straipsnį, nepatingėtų parašyti redakcijoms savo nuomonę apie tokius straipsnius, tai toksai skaitytojų reiklumas priverstų ir rašančiuosius rimčiau žiūrėti į savo darbą. Nes teisingai sakoma, kad spauda yra tokia, kokia ir pati visuomenė. Todėl ir spaudos nuosmūkio viena iš priežasčių yra skaitytojų apatija. Tad visi, kurie esame nepatenkinti žemu išeivijos spaudos lygiu, kaltinti visų pirma turėtume patys save, t.y., mūsų pačių pasyvumą savo spaudos atžvilgiu.

Z.V. Rekašius

P.S. Tą pačią dieną (1975.VI.19), kai J. Mškns *Drauge* „įrodė", kad jokia krizė negresia, nes „praktiškai" kuo daugiau naftos suvartojama, tuo vis d i d ė j a jos ištekliai, JAV Geologinė tarnyba paskelbė naujus duomenis apie JAV esančius naftos išteklius. Ir iš tikrųjų jie labai skirtingi nuo ankstyvesniųjų. Patikslinti Geologinės tarnybos duomenys skelbia, kad naftos ištekliai yra maždaug per pus m a ž e s n i , negu kad iki šiol buvo manyta. Kokia nemaloni akibrokša žurnalistams, bandžiusiems įrodinėti, kad skaičiai gali tik didėti! Mokslininkai, kaip matome, atsargesni. Užtai jiems dabar ir nereikia raudonuoti.

PAVOJUS, AR PROGA PASIREKLAMUOTI?

AR IŠ TIKRŲJŲ DANGUS GRIŪVA

Pastaruoju laiku mūsų politikai, kaip anas katinėlis, suskato rėkti, kad dangus griūva. Kas atsitiko? Sako, kad Amerika norinti atsisakyti nuo Lietuvos aneksijos į Sovietų Sąjungą nepripažinimo. Kas sakė? Ogi amerikietis žurnalistas Bill Anderson *Chicago Tribune* laikrašty. Iš kur jis tai patyrė? Niekas nežino. Jis tik tiek tepasakė, kad „Henry Kissinger's State Department and National Security Council are 'tilting' toward 'legalization' of the annexation by the Soviets in favor of 'detente' with the superpower". Andersono trijuose straipsniuose esama keletos užuominų, kad padėtį keisti norįs Valst. sekretorius Kissingeris. Bet ar jis yra kam tai pasakęs ar bent prasitaręs? Nieko panašaus. Bill Anderson apie tai sprendžia iš to, kad Krašto Saugumo Taryba, kuriai pirmininkauja valstybės sekretorius, buvusi priešinga baltiečių atstovų priėmimui pas prezidentą Fordą, ir kad todėl to priėmimo neleido skelbti per Amerikos Balsą. Bet šitas faktas anaiptol nereiškia, kad jis nori atsisakyti nuo Baltijos šalių aneksijos nepripažinimo. Nėra paslaptis, kad valst. sekretoriaus vadovaujamos įstaigos siekia vadinamos detantės, bet tai nesudaro pagrindo išvadai, kad tokiu atveju reikia atsisakyti kokių principinių nusistatymų. Detantės siekia juk ir prezidentas Fordas, ir pats Kongresas. Taigi Kissingeris čia nėra kokia išimtis.

Savaime suprantama, kad siekiant detantės, t.y. santykių su Sovietų Sąjunga pagerėjimo, logiška ir nuoseklu yra savo partnerio neerzinti, t.y. nekelti tokių klausimų, kurie partneriui nemalonūs, bet kurie vis tiek nebus išspręsti. Dėl to valstybės sekretorius, kaip užsienio politikos vairuotojas, galėjo ir nepageidauti šiuo metu baltiečių atstovų vizito pas prezidentą, o juo labiau to vizito reklamos per valstybinį radiją. Bet iš to fakto dar nėra pagrindo daryti per toli siekiančių išvadų. Ir jeigu valst. sekretorius vizito nepageidavo, bet prezidentas svečius vis dėlto priėmė, tai čia gali būti ne esminio politinio nusistatymo, o mažas taktikos skirtumas. Tai ir viskas. Daryti iš to išvadą, kad valstybės sekretoriaus politika yra priešinga prezidento politikai, nėra pagrindo, nes valstybės sekretorius tėra prezidento politikos vykdytojas.

Nėra abejonės, kad Sovietams būtų nemažas laimėjimas, jeigu jiems pavyktų išgauti aneksijos pripažinimą. Jie to jau seniai siekia, ypač prasidėjus deryboms Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Konferencijoj. Apie tai plačiau informavo *Baltimore Sun* laikraščio korespondentas Maskvoje Michael Parks keliais straipsniais dar 1973 metais. Tačiau Europos Saugumo Konferencijoj (ESK) nenumatoma kokių padėties pakeitimų Europoje Vakarų nenaudai. Priešingai, Vakarų ir neutralios valstybės konferencijoj siekia ne esamos padėties užšaldymo, o jos pagerinimo. Tiesa, kad paruoštoje principų deklaracijoje sutinkama nekeisti sienų jėga, bet užtai pasakoma, kad jos gali būti keičiamos taikiu būdu. Be to, principų deklaracijoj pasisakoma už laisvą tautų apsisprendimą ir už žmogaus teises. Kadangi Vakarai atsisako siekti politinių tikslų karinėm priemonėm, tai nieko kito ir nebelieka, kaip pasisakyti už sienų keitimą taikiu keliu ir už laisvą tautų apsisprendimą. Todėl nėra pagrindo manyti, kad Sovietai ką nors daugiau konferencijoj laimėtų ar kad Vakarai ką nors pralaimėtų. Vakarai galbūt tikisi kokio nors laimėjimo tolimesnėj ateityje. Dėl to šiuo metu nei Amerika, nei kuri kita Vakarų valstybė konferencijoj nereikalaus iš Sovietų pasitraukimo iš Baltijos šalių ir neįrašys deklaracijoj aneksijos nepripažinimo. Jei mūsiškiai to prašytų iš Amerikos delegacijos, tai jie tik pasirodytų atitrūkę nuo tikrovės svajotojai.

Kad Amerika nemano pripažinti Baltijos šalių aneksijos į Sovietų Sąjungą, rodo daugybė oficialių valdžios pareigūnų pareiškimų, ir ne tik seniau, bet ir dabar. Štai eilė tų pareiškimų.

1. 1974 m. spalio 3 d. valstybės sekretoriaus padėjėjas Carol C. Laise tarp kitko šitaip atsakė Baltų Tautų Komiteto Detroite pirmininkui Jonui Urbonui: „Mes manome, kad mūsų pastangos pagerinti Rytų - Vakarų santykius ir pasiekti stabilumą Europoje bus naudingos Baltijos valstybių žmonėms. Aš noriu jus užtikrinti, kad tos pastangos nereiškia jokio pakeitimo mūsų politikoje nepripažinti prievartinės inkorporacijos Baltijos valstybių į Sovietų Sąjungą ir kad mūsų pritarimas laisvo apsisprendimo teisei visoms tautoms nėra pasikeitęs".

2. 1975 m. vasario 3 d. Rytų Europos reikalų skyriaus direktorius Nicholas G. Andrews, atsakydamas į Los Angeles Lietuvių Bendruomenės pirmininko Jono Čingos laišką valstybės sekretoriui Kissingeriui, rašė: „Jūs galite būti užtikrintas, kad mūsų politika nepripažinti prievartinės Baltijos valstybių inkorporacijos į Sovietų Sąjungą nėra pasikeitusi ir kad toji politika bus reiškiama atitinkamuose forumuose, kai manysime, kad tai bus naudinga ir vaisinga".

3. 1975 m. balandžio mėn. valstybės sekretoriaus padėjėjo pavaduotojas (Deputy Assistant Secretary) Kempton B. Jenkins kongresmanui Derwinskiui rašė: „Valstybės Departamentas dar kartą pareiškia, kad Jungtinių Valstybių politika nepripažinti prievartinio Baltijos valstybių įjungimo į Sovietų Sąjungą nėra keičiama".

4. 1975 m. balandžio mėn. valstybės sekretoriaus padėjėjas Robert J. McCloskey pasiuntė Kongreso užsienio reikalų komitetui savo pasirašytą Valstybės Departamento nusistatymą (position paper), kartojantį, kad Jungtinės Valstybės ir toliau nepripažins Sovietų pretenzijų į Lietuvą, Estiją ir Latviją.

5. 1975m. gegužės 6 d. valstybės sekretoriaus padėjėjas Arthur A. Hartman padarė ilgą pareiškimą Atstovų Rūmų užsienio reikalų pakomisėj apie ESK, kuriame apie Baltijos šalis jis kalbėjo šitaip: „Esame pastebėję, jog daugelis Amerikos piliečių, estų, lietuvių ir latvių kilmės, reiškia susirūpinimą, kad Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Konferencijos rezultatai gali reikšti senos Jungtinių Valstybių politikos nepripažinti 1940 metų Baltijos valstybių inkorporacijos į Sovietų Sąjungą pakeitimą. Mes esame pastarosiomis savaitėmis pakartotinai pažymėję oficialioj korespondencijoj su abiejų Kongreso rūmų nariais, kad Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Konferencijos rezultatai jokiu būdu nepakeis esamo Jungtinių Valstybių nusistatymo Baltijos valstybių klausimu".

Jeigu dar pridėsime ir paties valstybės sekretoriaus Kissingerio laišką, atsiųstą Lietuvos atstovui Juozui Kajeckui Vasario 16 proga, kuris yra toks pat, kaip ir ankstesnių sekretorių, ir paties prezidento Fordo užtikrinimą baltiečių delegatams vasario 27 d., kad Baltijos valstybių aneksija nebus pripažinta, tai, rodos, turėtų būti aišku, kad nėra pagrindo jokiam aliarmui. Visas tas aliarmas, kaip atrodo, rėmėsi gandais. Tai patvirtino ir senatorius Carl T. Curtis pasikalbėjime su Daiva Keziene (*Draugas*, 1975.V.5). Jis sakė: „Aš neturiu informacijų, kurios patvirtintų šiuos gandus. Tikiuosi, kad tai neteisybė".

Pagaliau dviejų šimtų metų Jungtinių Valstybių istorija neturi pavyzdžių, parodančių, kad jos būtų kada atsisakiusios pagrindinių moralinių principų, tarp kurių yra ir tautų laisvo apsisprendimo principas. Teoriškai, žinoma, galima prileisti situaciją, kurioje iš dviejų blogybių (pvz., atominis karas ar aneksijos pripažinimas) tenka rinktis mažesniąją. Bet tokiai padėčiai susidaryti galimybės yra labai mažos.

Bet čia gali kas paklausti: tai kodėl vis dėlto Kongrese įneštos rezoliucijos, reikalaujančios Baltijos šalių aneksijos nepripažinimo Europos Saugumo Konferencijoj? Ar ne dėl to, kad Kongresas jaučia pavojų iš Valstybės Departamento pusės? Rezoliucijų tikslas gali būti dvejopas — Amerikos delegacijos saugumo konferencijoj padėties sustiprinimas arba dar vienas Kongreso pademonstravimas, kad užsienio politika yra ne vien Valst. Departamento biznis. Kaip žinoma, Kongresas šiuo metu tai ypač stengiasi parodyti. Prisiminkim tik vyriausybės paruošto naujo prekybos įstatymo nepraleidimą be emigracijos iš Sovietų Sąjungos nuostato ar karinės paramos Pietų Vietnamui atmetimą. Greičiausia rezoliucijų siūlymą lėmė šis pastarasis motyvas, nes saugumo konferencija jau baigiasi ir principiniais klausimais jau sutarta, belieka tik susitarimų formulavimas. Principinėje deklaracijoje, kaip jau minėta, Baltijos šalių klausimas visai neliečiamas, o kalbama tik apie „sienų neliečiamumą" aplamai. Taigi tos rezoliucijos yra jau kaip ir pavėluotas reikalas. Jos geriau tiktų saugumo konferencijos pradžioj, o ne pabaigoj. Dabar jos greičiau rodo Kongreso rivalizaciją su valst. sekretorium Kissingeriu. Kad taip gali būti, rodo vienas *Washington Post* redakcijos bendradarbio Murray Marder išsamus tuo klausimu straipsnis, pavadintas „Kissinger and Kongress Still at Odds" (*Washington Post*, 1975.V.4).

Ryšium su tuo kyla toks klausimas: koks turėtų būti mūsų nusistatymas, vykstant varžyboms tarp Valst. Departamento ir Kongreso? Sveikas protas sako, kad mes čia turėtume likti neutralūs, t.y. turėtume palaikyti gerus santykius su abiem pusėm. Tuo tarpu bent iš kai kurios mūsų spaudos atrodo, kad mes stovime Kongreso pusėje, o Valst. Departamentą, ypač valst. sekretorių Kissingerį laikome savo priešu. Toks nusistatymas mums gali būti tik žalingas. Tai gali būti panaši klaida, kaip anais metais per prezidento rinkimus mūsų bendrinių organizacijų vadovybių pasisakymas už Nixono kandidatūrą. Iš tikrųjų mes turėtume ieškoti draugų tiek Kongrese, tiek ir Valst. Departamente. Deja, mūsų žmonės geresnių pažinčių su aukštesniais Valst. Departamento pareigūnais niekad nėra turėję, o visi susitikimai būdavo daugiau ar mažiau oficialūs, ir tai tik su antraeiliais pareigūnais. Tuo tarpu mūsų reikalui Valst. Departamentas yra net svarbesnė įstaiga nei Kongresas. Kaip žinome, visos Kongreso rezoliucijos mūsų reikalu (Kesteno komiteto, Valiuko komiteto pastangom parū-

pinta H. Con. Res. 416) tėra tik moralinė parama, tik vyriausybės neįpareigojantis paskatinimas. Dėl to ir po visų tų rezoliucijų Lietuvos laisvės byla nepajudėjo nė žingsnio pirmyn, o gal net ir pablogėjo, nes dabar jau nebekalbama, kad JAV vyriausybė keltų Lietuvos bylą Jungtinėse Tautose ar kituose tarptautiniuose forumuose, o tik prašoma nepripažinti aneksijos. Tai juk rodo ir dabar Kongrese pateiktos rezoliucijos. Todėl suprantant Valst. Departamento svarbą, nereikėtų išganymo ieškoti vien tik Kongrese ir Valst. Departamentui atsukti nugarą.

Gal tai suvokdama, ir Alta pasiuntė memorandumą valst. sekretoriui Kissingeriui. Šį straipsnį rašant, memorandumo tekstas mūsų spaudoj dar nebuvo paskelbtas, bet iš turinio atpasakojimo Altos biuletenyje nesusidaro įspūdis, kad jis būtų rimtai parašytas. Jame, kaip kokiam studentui, nurodoma daugybė asmenų bei institucijų (Vokietijos aukščiausio teismo sprendimas, 1928m. Paryžiaus paktas, 1932 m. Tautų Sąjungos deklaracija ir kt.) pasisakymų apie tautų teises. Bet keisčiausias dalykas yra tai, kad tame memorandume „primenamas ir Valstybės Sekretoriaus pavaduotojo C.C. Laise laiškas iš š. m. kovo 24 d., kur užtikrinama, kad JAV politika nepripažinti Baltijos valstybių inkorporavimo nėra pasikeitusi". Tik pagalvokim: memorandumas rašomas įstaigos viršininkui, kuriam patariama elgtis taip, kaip elgiasi jo pavaldinys! Kur gi girdėta tokia logika ir tokia politika? Tai juk tas pat, kaip ir patarti mokytojui elgtis taip, kaip elgiasi jo mokinys. Suprantama, kad tokie memorandumai santykių su juos rašančiais nepagerins.

Be to, kai iškyla labai svarbus reikalas, geriau paprašyti audiencijos ir jos metu įteikti memorandumą. Pagaliau ir audiencijos prašyti ir memorandumą įteikti pirmiausia pareiga būtų atstovų tų šalių, kurias tas reikalas liečia, taigi mūsų diplomatų ir Vliko. Dabar susidaro juokinga padėtis: Lietuvos diplomatai ir Vlikas neranda reikalo rašyti memorandumą, o Amerikos piliečių organizacija rašo, atseit, Amerikos piliečiai Lietuvos reikalą geriau išmano, negu Lietuvos piliečiai... Bet tokia padėtis ir nenorom verčia daryti išvadą, kad tai nėra rimtas darbas, o tik politikos mėgėjų eilinės pastangos pasireklamuoti. Ar ne tai rodo ir toks *Naujienų* (1975.IV.21) rašymas: „Pas prezidentą ir kongreso atstovus buvusieji Amerikos Lietuvių Tarybos nariai atliko didelį darbą. Visa lietuvių tauta bus jiems dėkinga už gerai atliktą pareigą. Dėkinga ji bus ir Dr. Kaziui Bobeliui už reikalingą apdairumą, iniciatyvą ir energiją". Nieko sau apdairumas. Nei Bobelis, nei visi jo draugai nepastebėjo, ką pastebėjo eilinis amerikietis žurnalistas Andersonas. Tas žurnalistas, anot *Naujienų*, „laiku įspėjo Dr. Bobelį, o šis sukėlė ant kojų Amerikos lietuvius ir pranešė apie pavojaus valandą".

Įsivaizduokim, kas būtų, jei Andersono nebūtų buvę. Tikriausiai tada Bobelis su visu savo štabu ir su visu „apdairumu, iniciatyva ir energija" būtų gražiausiai pramiegoję „pavojaus valandą". O juk jie kasmet ir pinigus renka daugiausia tam, kad turėtų kuo nuvažiuoti į Vašingtoną ir pastebėti, kas dedasi Valst. Departamente. Tai juk svarbiausia ir beveik vienintelė Altos funkcija. Ir atsitik tu man taip dargi „pavojaus valandą". O gal taip atsitiko kaip tik todėl, kad to pavojaus nebuvo ir dėl to nebuvo ko pastebėti? Tiesa, jau minėtas senatorius Curtis pasakojo Kezienei, kad „dažnai iš valstybės departamento pasklinda gandai, kurie pataikauja komunistams". Bet jeigu Valst. Departamente jau esama prokomunistinių gandų skleidėjų, tai kažin, ar pačiame Kongrese nėra dar daugiau prokomunistinių simpatikų. Juk Kongresas iki paskutinės minutės delsė ir prezidento prašomos paramos Pietų Vietnamui nesuteikė. Argi ne tam, kad ten komunistai kuo greičiausiai į tą kraštą ateitų? Taigi kai Kongreso atstovai prikiša Valst. Departamento žmonėms pataikavimą komunistams ir nemato, kad jie ir patys pataikauja, tai kas gali tikėti jų teigimų nuoširdumu? Tai dar kartą parodo Kongreso varžybas su Valst. Departamentu, tik ne visai garbingu būdu. Ir dėl to tų jų rezoliucijų motyvai neatrodo visai gryni ir be jokių išskaičiavimų.

Baigiant tenka pasidaryti tokias išvadas:

1. Rezoliucijos Kongrese, raginančios nepripažinti Baltijos šalių aneksijos, vargiai buvo reikalingos, nes Europos Saugumo Konferencijoj tas klausimas niekad nebuvo ir nebus svarstomas.

2. Nėra jokių faktų, parodančių, kad JAV vyriausybė, Valstybės Departamentas ar kurie nors aukšti jo pareigūnai būtų pakeitę savo nusistatymą Baltijos šalių aneksijos nepripažinimo klausimu.

3. Dėl to ir mūsų laiškų bei telegramų siuntimas kongresmanams yra lyg veržimasis pro atviras duris. Nauda iš jų tokia, kaip iš karinių manevrų — pasimokyta kariauti bent su tariamu priešu.

4. Žala bus tokia, kad kai kurie mūsų veikėjai stengsis pasisavinti (ir jau savinasi) visus „nuopelnus" ir tuo būdu gilins nesantaiką. Europos Saugumo Konferencija, laišku, to klausimo visai nelies, bet mūsų kai kurie veikėjai po konferencijos gagens, kaip tos Romos žąsys, kad „mes išgelbėjom Lietuvą".

A. Tautvydas

TĖVAI, VAIKAI, POLITIKA

(atkelta iš 1 psl.)

valdą, tačiau ji buvo autoritetinė. Iki 1918 m. Lietuva ir dauguma iš kitų Rytų Europos kraštų nebuvo ragavę demokratijos. Tad, ar stebėtina, jei vienuolika iš trylikos Europos valstybių iki 1939 metų nuo demokratijos nukrypo į diktatūrinį valdymąsi? Nelabai. Demokratija yra sistema, prie kurios žmonėms sunkiausia prisitaikyti, nes ji remiasi jėgos nevartojimu. Demokratija prileidžia, kad nors ir silpni, gerieji žmogaus instinktai viršys kad ir sunkiai nugalimus blogus instinktus; reikia tik lavinti demokratinę elgseną. Mūsų tėvai, kurie gimė Lietuvoje, iki šiol tebesimoko, kaip reikia demokratiškai elgtis. Prezidento Wilsono bandymas lietuvius ir kitų Rytų Europos tautų žmones užkrėsti demokratiškais principais nepavyko. Prie demokratijos reikia pribręsti.

Lietuvių išeivijos gyvenime kiekvieną dieną randi pavyzdžių, kurie rodo, kad primoji generacija prie demokratijos dar nepripratusi. Prieš kelius mėnesius, pavyzdžiui, dalyvavau Detroito LB metiniame susirinkime. Didelė dalis susirinkusiųjų atėjo parodyti savo nepasitenkinimą LB vietiniu pirmininku, kuris jų manymu, autoritetiškai elgėsi. Jie tą savo nepasitenkinimą parodė rėkdami, o ne kalbėdami; keldami chaosą, o ne sekdami parlamentarinę tvarką (kurią aš labai abejoju ar bent dešimtadalis susirinkusiųjų iš viso pažįsta). Arba tas kaimiškas mentalitetas, kuris medicinos gydytojus ir inžinierius tiek sudievina, kad šie virsta lietuvių visuomenės „aristokratija". Toks mentalitetas taip pat pasireiškia šitokiuose „stalus kumščiais daužymo" susirinkimuose. Manau, kad šis nepribrendimas demokratijai bent dalinai paaiškina, kodėl šiandien skyla L. Bendruomenė.

Galbūt kaikas man prieštaraus, kad šitokioje aplinkoje ir jaunimas turėtų būti labai užsidegęs politika. Juk jiems demokratija irgi naujas dalykas; o be to jie yra egzilų vaikai, gimę ir augę išeivijos atmosferoje. Tačiau, jie nėra užsidegę, bent tiek kiek jų tėvai, dalinai todėl, kad jie yra ne Lietuvos, o Šiaurės Amerikos augintiniai. Amerikos lietuviškas jaunimas yra gimęs demokratijoje. Jis, kartu su savo amerikiečiais draugais, įsisavino senas demokratijos tradicijas, o kartu ir apatiją politinei veiklai.

Gal ironiškai skamba, bet jaunimas, nors ir mažai domisi politika, tikriausia yra daugiau pasiruošęs demokratijai, negu tėvai. Niekas jam primygtinai nekartoja, kad „va dabar turi teisę demokratiškai gyventi, kai anksčiau pažinai tiktai totalitarizmą". Jis nuo pat mažens girdi apie demokratiją mokykloje, tarp draugų ir televizijoje. Visa atmosfera yra laisvesnė. Dažnai tėvai dejuoja, kad Amerika yra pamišęs kraštas. Tačiau gal būt bent iš dalies jie maišo tikrą demokratiją su pamišimu? Jaunimas to tariamo pamišimo nepastebi, tikriausia todėl, kad jis yra pilnai įsisavinęs demokratines vertybes. Jis kitokios tvarkos kaip demokratiją nėra pergyvenęs.

Be abejo svarbiausias veiksnys, kuris stiprina antros kartos nesidomėjimą politika, yra pirmos kartos nedemokratiškas elgesys. Vaikai stebi, kaip tėvai pešasi, kaip kai kurie jų grubiai ardo lietuvių visuomenę savo kvailom kovom. Jie, jaunieji, vaidinti tokioje tragikomedijoje nenori.

Pirmoji karta labai dažnai pykstasi dėl visiškų niekų. Kodėl taip yra? Ogi todėl, kad politinės veiklos spektre beveik visos partijos ir organizacijos yra susigrūdusios dešinėje pusėje. Ir spauda atspindi tą dešinės persvarą. Tokių liberalių leidinių kaip *Akiračiai* yra tikrai maža. Problema ta, kad esminiuose reikaluose visos partijos sutaria. Tiesa, yra išimčių, kaip „bendradarbiavimas su okupantu", t.y. važiavimas į Lietuvą, ir t.t. kurios yra svarbios ir dėl kurių yra įvairiausių nuomonių. Tačiau tai retos išimtys. Išvada: mūsų politikieriai, neturėdami esminių nuomonių skirtumų, kuria intrigas ir dėl smulkmenų lieja kraują bei prakaitą. Kas Kudirką pasikvies į Detroitą? Kas rengs Vasario 16 - tos minėjimą? Rezultate, tik stagnacija.

Naujos idėjos neiškyla todėl, kad nėra tokių, kurie „tupėtų kitoje laktos pusėje", kurie užimtų priešingas pozicijas. Todėl jaunimas dažnai nenori į politiką kištis. Jeigu jis yra labai konservatyviai nusiteikęs, tai neranda reikalo dejuoti, — jam viskas tvarkoj. Jo mintys teka toje pačioje ideologinėje upėje, kaip ir jo tėvų. Priešingai, liberalus ar radikalus jaunuolis nepasireiškia todėl, kad jis žino, jog prabilęs užsikraus komunisto vardo stigmą ir tik be reikalo mankštins savo plaučius. Pamatęs tą vyresniųjų politikos stagnaciją jaunuolis nusivilia ir savo pastangas koncentruoja kitur.

Iškėliau tris būdingus pirmos egzilų kartos savumus: ypatingą susidomėjimą politika, nepribrendimą demokratinei savivaldai ir bendrą politinę kryptį, vedančią prie stagnacijos. Šie savumai ne tik apibūdina egzilų kartą, bet ir dalinai paaiškina, kodėl egzilų vaikų karta šalinasi nuo politinės veiklos. Žinodami, kaip ir kodėl jaunimas skiriasi nuo vyresniųjų, dabar galime spręsti, ką mes tuo reikalu turėtumėme daryti.

Viktoras Nakas

BIUROKRATAI IR MOKSLAS

Gegužės mėnesį Lietuvos laikraščiuose tilpo trumpa žinutė, kad Pavelas Kulvecas atleistas iš Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojo pareigų, nes perėjo į kitą darbą. Kadangi kitas darbas nenurodytas, tai skaitytojui buvo aišku, jog Kulvecą partija išmetė.

Tiesa, Kulvecas buvo ne pirmasis, o tik vienas iš berods keturių pirmininko pavaduotojų. Tačiau tai vis dėlto gan aukšta vieta, iš kurios pašalinimas sukelia visokių spėliojimų apie galimas priežastis. Kulveco atveju žingeidumą didina dar ir ta aplinkybė, kad jis gimęs ir augęs „didžiojoje tėvynėje", o į Lietuvą atvyko tik po karo. Tuo būdu jis priklausė tai „pavaduotojų" grupei, kurių vietiniai partijos organai neliečia — jie priimami ir atleidžiami tik pasiūlius „visasąjunginiams" centro komiteto skyriams.

Apie Kulveco pašalinimo priežastis Lietuvos spaudoje tur būt ir nebūtų buvę jokių užuominų, jei ne Maskvos spauda. *Socialističeskaja industrija* laikraštis paskelbė straipsnį, kuriame pasakoja apie Pavelo Kulveco pastangas kyšių bei pavaldinių darbo pagelba įsigyti mokslų daktaro laipsnį. Birželio 4 d. tą straipsnį atpasakoja *Tiesa*. Ši atpasakojimą patiekiame ištisai (žiūr. „Idėjų materializavimo būdai"), nes jame atsispindi būdingi tenykščiam gyvenimui mokslo ir biurokratijos santykiai.

Iš šio Kulveco „mokslinio darbo" aprašymo aiškiai matyti, jog tai būta gan negudraus žmogaus — tokio, kuris nepajėgia suprasti, kad ne sugebėjimu, bet plagijavimu ir kyšiais įsigyti mokslo laipsniai anksčiau ar vėliau jų savininkams dažniausia atneša nemažai gėdos. Daug sunkiau, Vakaruose gyvenant, suprasti, kodėl biurokratui, sugebėjusiam karjeros laiptais įkopti beveik į pačią respublikos valdžios viršūnę, prisireikė mokslų daktaro laipsnio.

Visų pirma tenka pastebėti, jog aukšti administracijos ir valdžios pareigūnai, siekiantieji įsigyti aukštesnius mokslo laipsnius yra dažnas reiškinys. Pats LTSR Ministrų tarybos pirmininkas J. Maniušis, kuris buvo daugelio laikomas potencialiu „šeimininko" A. Sniečkaus įpėdiniu, neperseniai paskelbė knygą ekonominiais klausimais, už kurią jam suteiktas mokslų daktaro laipsnis.

PRO MŪSŲ PRIZMĘ

ŽVILGSNIS Į LIETUVĄ

Priežasčių, kodėl aukšti valdžios pareigūnai Sovietijoje taip rūpinasi mokslo laipsniais yra be abejo ne viena. Visų pirma nieko nuostabaus, jei žmonės, įrodę savo sugebėjimus administracijoje, nori savo pačių intelektualiniam pasitenkinimui, įrodyti, kad sugeba dirbti ir mokslinį darbą. (Savaime aišku, kad P. Kulvecas nebuvo vienas iš tokių). Tur būt svarbiausia priežastis, skatinanti aukštus valdžios pareigūnus siekti aukštesnių mokslo laipsnių yra netikrumas savo padėtimi. Dėl šios priežasties Vakaruose politikai ir jauni biznio administratoriai stengiasi kuo greičiau pralobti (neblogas pavyzdys — buvęs prezidentas R. Nixonas). Sovietijoje turtas neužtikrina ramios ir patogios senatvės: praradus įtaką valdžioje lengvai galima prarasti ir turtą, ypač jei jis nelabai švariu būdu įgytas. Mokslo laipsnis gi yra neprarandama vertybė. O Sovietijoje jis garantuoja ir didesnį atlyginimą už tą patį darbą, negu kad gauna mokslo laipsnių neturintieji.

Nepriklausoma Lietuva retkarčiais taip pat neišsiversdavo be užsienio specialistų trumpalaikės pagalbos. Tačiau ministerių nei Ministrų tarybos pirmininko pavaduotojų importuoti nereikėdavo — nei iš „broliškų", nei iš „nebroliškų" užsienio valstybių. O dabar, po P. Kulveco skandalo, tarybiniams propagandistams bus dar sunkiau įrodinėti, kad patys vieni lietuviai nesugebėtų savo žemėje tvarkytis.

NAUJA OPERA IR AKUSTINIAI KLAUSTUKAI

Toje pačioje birželio 4 d. *Tiesoje* Vytautas Venckus recenzuoja naują kompozitoriaus Vyt. Barkausko operą „Legenda apie meilę". Pasak recenzento, nuo operos premjeros praėjo jau du mėnesiai, tačiau nuolat perpildyta teatro salė rodo šios V. Barkausko operos gyvybingumą.

Kad nauja lietuviška opera susidomėjimas didelis, tai nestebėtina. Visų pirma — naujoji opera be akivaizdžios duoklės partijai, o tai jau šioks toks šviežio vėjo dvelktelėjimas, po visokių ideologiniai „paklydusių" paukščių ar kryptingai sueiliuotų revoliucijų.

Operai libretą parašė Vlada Mikštaitė, pagal turkų poeto ir dramaturgo pjesę tokiu pat pavadinimu — „Legenda apie meilę".

— Reikia atiduoti didžiulę pagyrimų duoklę režisierei - statytojai V. Mikštaitei, kuri sugebėjo taip subtiliai ir saikingai atskleisti šios legendos esmę ir tuo pačiu sukurti dinamišką ir puikų spektaklį, — rašo V. Venckus.

Opera parašyta šiandienine muzikine kalba, nors Venckus ir prikiša kompozitoriui nenuoseklumą, nes yra operoje ir melogingų tradicinės harmonijos vietų. Be to operoje rytų kraštų tematika kritikas pasigenda rytietiškų intonacijų.

Naujosios operos recenzijos pabaigoje Venckus pastebi, kad „prie spektaklio sėkmės daug prisideda ir vyr. chormeisterio A. Krogerto puikiai paruoštas choras, kuris mechaninių įrašų dėka girdisi labai gerai..."

Kodėl profesionalios operos choro dainas tenka perduoti mechaninių įrašų pagalba, V. Venckus nepaaiškina. O užuominos apie mechaninius įrašus ir girdimumą tik sustiprina išeivijoje sklindančius gandus, kad naujuose Vilniaus operos rūmuose šlubuoja akustika. Tai žinoma nepateisina pašaipaus naujų teatro rūmų vadinimo „teatrėliu", kaip kad išeivijoje rašė *Draugo* komentatoriai. Architektūrine prasme naujais operos rūmais vilniečiai gali pagrįstai didžiuotis. Tačiau naujų operos rūmų akustiką dar vis gaubia gandai ir abejonės.

MAŽEIKIAI — NAFTININKŲ MIESTAS

Tokiu pavadinimu korespondenciją birželio 28 d. išspausdino *Valstiečių laikraštis,* kurią, dėl jos originalumo, čia pacituojame ištisai.

> Mažeikiuose pradėtas statyti dar vienas — Ventos gyvenamasis rajonas. Jame įkurtuves artimiausiais metais atšvęs 15 tūkstančių žmonių.
>
> Miestas prie Ventos netrukus taps stambiu naftos perdirbimo centru. Jau dabar rūpinamasi, kur apgyvendinti jo statytojus ir darbininkus. O jų bus nemažai! TSKP XXIV suvažiavimo direktyvose numatyta, kad naftos perdirbimo įmonė užims 800 ha. Ji perdirbs Pavolgio naftą, atėjusią „Draugystės" naftotiekiu, į mazutą, benziną, dizelinį kurą. Didelę dalį naftos produktų — apie dešimt milijonų tonų — kasmet sunaudos Tarybų Lietuvos žemės ūkis, transportas, šiluminės elektrinės. Beje, įmonė aprūpins ūkius, žemdirbius ir suskystintomis dujomis.
>
> Projekto autoriai numatė visas apsaugos priemones, kad įmonė nepakenktų Žemaitijos lygumoms, jos vandenims, pajūriui.

Originali ši žinia tuo, kad panašūs pranešimai apie Mažeikių naftos rafinerijos statybą mirgėjo Lietuvos spaudoje prieš 5 metus. Štai 1972 m. išleistoje knygelėje „Penkmečio žingsniai" valstybinės plano komisijos pirmininkas A. Drobnys ir skyriaus virš. B. Zaikauskas rašo, kad Lietuva yra toli nuo pagrindinių Sovietijos kuro šaltinių, todėl stengiamasi į Lietuvą įvežti kuo kaloringesnį kurą: dujas ir naftą. Štai ką tos knygelės 25 - me puslapyje skaitome apie naftos įvežimą:

> Geras perspektyvas šioje srityje atveria Mažeikiuose pradėta statyti stambi naftos perdirbimo gamykla, kuri gamins daugiausia mazutą, taip pat dizelinį kurą, benziną, bitumą ir kai kuriuos kitus naftos produktus. Numatoma, kad šio penkmečio pabaigoje jau veiks pirmoji gamyklos eilė, kuri per metus perdirbs milijonus tonų naftos. Taigi respublikos elektrinės gaus vietinį mazutą. Tai duos žymų ekonominį efektą, nes naftos transportavimas naftotiekiu yra kelis kartus pigesnis, negu naftos produktų gavenimas geležinkeliu.

„Idėjų materializavimo būdai"

Tokio pavadinimo straipsnį su rubrika „Moralės temomis" birželio 1 d. numeryje išspausdino TSKP CK laikraštis „Socialističeskaja industrija".

Jame specialūs laikraščio korespondentai L. Gusevas ir R. Mockus pasakoja, kaip buvęs Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas P. Kulvecas, pasinaudodamas tarnybine padėtimi, pasitelkdamas pavaldaus aparato darbuotojus, ruošė disertacijas mokslo laipsniams gauti.

„Mokslo pasaulyje, — sakoma straipsnyje, — gyvuoja nuomonė, kad „vienišųjų laikas praėjo", kad „mokslas kuriamas kolektyviai". Šie atitinkama prasme teisingi samprotavimai kartais padeda sumaniems žmonėms surasti plyšius į mokslo rūmus. Juk, sakysim, pavedus pavaldiems specialistams, pavaldžioms organizacijoms išnagrinėti kurią nors problemą, išanalizuoti sukauptus duomenis, suformuluoti naujus teiginius, o paskui viską pačiam perdirbti, tai mokslinis laipsnis ranka pasiekiamas".

Tokiu keliu ir nuėjo P. Kulvecas. 1969 m. jis apgynė kandidatinę disertaciją ir ėmė ruoštis daktarinei, vėl įtraukdamas sau pavaldžius žmones. Beje, į knygą būsimam daktaratui buvo įtraukta, kaip savarankiška dalis, [illegible] respublikos Ministrų Tarybos pramonės skyriaus vedėjo pavaduotojo A. Karpavičiaus kandidatinė disertacija.

Rankraštis buvo perduotas recenzuoti TSRS Ministrų Tarybos Valstybinio mokslo ir technikos komiteto normatyvinio-tiriamojo biuro viršininkui B. Zaicevui. Pastarasis, įvertinęs darbą, pažymėjo, kad didelių pataisymų nereikėsią. O pats, gavęs naują butą, per P. Kulvecą ir A. Karpavičių užsakė naujus baldus pagal specialius eskizus. Baldai, pagaminti Vilniaus eksperimentiniame „Ąžuolo" fabrike ir Klaipėdoje, buvo nugabenti į Maskvą Panevėžio baldų kombinato sunkvežimiu. Tuo pačiu metu į leidyklą grįžo ir pataisytas knygos rankraštis.

Po kruopštaus patikrinimo LKP CK biuras apsvarstė šį klausimą. Drg. Kulveco elgesys buvo įvertintas kaip nesuderinamas su užimama vieta.

Straipsnyje toliau rašoma: „Kodėl niekas iš susijusių su papasakota istorija žmonių — nei Lietuvos Ministrų Tarybos atsakingi darbuotojai D. Kostiukevičius, P. Kuokštis, V. Baltušis ir kiti, nei respublikinių žinybų vadovai — nepriešt aravo neteisėtiems nurodymams, nepranešė apie juos atitinkamiems organams... Reikia manyti, kad partiniai ir ūkiniai organai reikiamai įvertins elgesį visų, kas šiokiu ar tokiu būdu prie šio reikalo buvo pritapęs."

„Mes, — baigia straipsnio autoriai, — ne prieš žemiškas ir pakilias idėjas. Mes už tai, kad ūkiniai vadovai šturmuotų mokslo aukštumas, o butuose būtų mėgstamų tonų ir atspalvių baldai. Bet visų šių idėjų materializavimo būdai neturi sueiti į konfliktą su moralinėmis mūsų gyvenimo normomis, su tarybinės įstaigos darbuotojo etika".

Devintasis sovietinis penkmetis baigiasi šiais metais. Taigi šių metų gale turėjo būti užbaigta ir Mažeikių naftos rafinerijos — didžiausios Lietuvos istorijoje statybos — pirmoji eilė. O pagal *Valstiečių laikraštį* šią rafineriją dar tik ruošiamasi pradėti statyti.

Nežiūrint kad šios rafinerijos statyba dėl mašinų ir įrengimų trūkumo buvo visai sustojusi ir tokiu būdu tapo bent keturiais metais suvėluota, penkmečio planų statistikoje šios „smulkmenos" greičiausiai nepastebėsime. Kai sekančių metų pradžioje bus paskelbti duomenys apie tai, kaip įvykdytas devintasis penkmečio planas, tai visai nenustebsime sužinoję, kad kapitalinės statybos planas įvykdytas bemaž visu 100 nuošimčių. Mat tokių „metafizinių stebūklų", kurie net ir didžiausiose nesėkmėse „išgelbsti" planą ir jo nuošimčius yra buvę ir praeityje. Planai Sovietijoje yra nuolat keičiami, papildomi, patikslinami, ypač kai aiškiai matyti, kad „nepatikslinus" bus neįmanoma jų įvykdyti.

Kad neklaidinti skaitytojų būtina šioje vietoje pabrėžti, jog ne viskas, kas buvo pradžioje numatyta penkmečio plane vykdoma taip nesėkmingai, kaip kad Mažeikių statybos. Priešingai, kaip tik šiuo metu daug kur statybos „šturmuojamos", bandomi įrengimai, derinamos linijos. Todėl šių metų gale Lietuvos spaudoje bus daug rašoma ne tik apie Didžiasalio drenažo vamzdžių gamyklos pirmos eilės užbaigimą, ar naujus pajėgumus Jonavos azotinių trąšų gamykloje, bet ir visą eilę smulkesnių objektų, pradėtų penkmečio pradžioje ir dabar baigiamų. O kad Mažeikių naftos rafinerijos statyba buvo uždelsta, galime tik džiaugtis, nes Lietuvoje šiuo metu nėra atliekamos darbo jėgos, todėl šios stambios įmonės statyba būtų pareikalavusi didesnės darbininkų migracijos iš kitų sovietinių respublikų.

LIETUVIŠKA (!) „VOLGA" IR „KALINKA" UŽKARIAVO AIRIJĄ

Pastaruoju metu žymiai padažnėjo „Lietuvos" ansamblio koncertų užsieniuose aprašymai. Išeivijos spauda šitokias Lietuvos menininkų gastroles užsieniuose aiškina kaipo sovietų pastangas įtikinti vakariečius, kad Lietuva, jei ir nevisai „laisvanoriškai" anuomet prašėsi priimama į sovietinių tautų darželį, tai dabar gyvena jame laimingai ir nieko daugiau nenori. Įdomu, kad beveik visiškai taip pat tokias gastroles pristato savo skaitytojams ir sovietinė Lietuvos spauda. Skaitai, pavyzdžiui, tokio Petro Bražėno straipsnį *Literatūroje ir mene* (1975.VI.7), kurio antraštėje *„Lietuva" užkariauja Airiją*, ir negali atsistebėti, kiek daug laimėjimų komunistinei propagandai gali atnešti vienas vienintelis „Lietuvos" dainų ir šokių ansamblis, nepersenai gastroliavęs Airijoje: Dubline ir festivalyje Korko mieste.

Šitokie reportažai Lietuvos spaudoje primena išeivijos galvoseną dar ir kitu požiūriu. Juose net nemirktelėjus skaitytojui pranešama, kad nuostabus lietuviškų šokių grožis ir dainų melodingumas iškart apstulbina vakariečius žiūrovus, netgi šaltus, flegmatiškus airius. Kad ir nenoromis tokius aprašymus beskaitant prisimena pirmieji pokario metai pabėgėlių stovyklose Vokietijoje. Tuomet mes taip pat neabejojome, kad Lietuva būtų bematant išvaduota, jei tik vakariečiai išgirstų ir pamatytų mūsų liaudies dainas ir šokius.

Labai klystų tie, kurie galvotų, jog Maskva prievarta siunčia Lietuvos menininkus į užsienį šitokiai „propagandinei medžioklei". Priešingai — vilniškės valdžios pareigūnai turi nemažai padirbėti, kol įtikina Maskvos įstaigas, kad

„Lietuvos" ansamblio moterys

partijai ir vyriausybei bus daugiau propagandinės naudos, jei Tarybų Sąjungą užsienyje atstovaus Lietuvos menininkai.

Tokiomis savo pastangomis vilniškės valdžios pareigūnai stengiasi ne tik įrodyti savo „visasąjunginę" ištikimybę, bet ir kiek galima plačiau supažindinti vakariečius su Lietuva ir LTSR valstybingumu, tikėdamiesi tokiu LTSR propagavimu vakarų valstybėse užsitikrinti kuo didesnę savivaldą Sovietų Sąjungos rėmuose. O kad šitokia LTSR reklama gali, kad ir nežymiai, prisidėti prie Lietuvos aneksijos įteisinimo Vakarų pasaulio sąmonėje, tai bent jau komunistai Lietuvoje perdaug nesijaudina, nes jie jau 30 metų gyvena sovietinėje realybėje, kurioje mūsų čia taip labai vertinamos teisinės pripažinimo ar nepripažinimo sąvokos neturėjo jokios apčiuopiamos reikšmės.

Kartu su menininkais važinėjantiems žurnalistams tenka rašyti reportažus, kuriuose reikia įrodyti, jog gastrolių pasekmės ir buvo tokios, kokių tikėtasi.

O kad „Lietuvos" ansamblio privaloma duoklė rusų kultūrai iššaukė airių spaudoje toli gražu ne tokias diskusijas, kokių norėta, Petras Bražėnas galėjo tik nedrąsiai užsiminti tarp eilučių:

> Ir vis dėlto, kalbėdamas apie pavydėtiną „Lietuvos" ir Airijos tarpusavio supratimą, negaliu nepriminti, kad Dublino ar Korko žiūrovas — ne atlapaširdis pietietis, entuziazmu kibirkščiuojantis jau vien todėl, kad kitaip jis negali. Airis sugeba išklausyti ramiai, santūriai, ir jeigu nuo pirmojo iki septynioliktojo koncerto ansamblis neturėjo progos pajusti to santūrumo vėsos, tai tik todėl, kad ir jis tiems koncertams atidavė viską. Net dabar, kai daugelį airiškų įspūdžių neišvengiamai pradeda išstumti kasdieniniai rūpesčiai, atminty nuolat iškyla su neblėstančiu tikrumu įsirėžę epizodai ir detalės: kai pilnutėlė Korko salė, pritardama birbynininkams, ima niūniuoti „Volga, Volga" ir tyliai tyliai akompanuoti kojomis „Kalinkai"...

— Ir todėl šių įspūdžių negaliu baigti, negrįžęs prie minties, kad tokiose kelionėse „Lietuva" ne tik šoka, dainuoja ir groja, bet ir dirba didelį politinį, propagandinį, tautų draugystės stiprinimo darbą, — rašo toliau P. Bražėnas ir dar trečdalį *L.* ir *M.* puslapio pašvenčia šitokio politinio darbo naudingumui įrodyti.

LIETUVOS STATYBININKAI SIBIRE

Truputį kitokios rūšies tautų draugystę Lietuvos laikraščių ir žurnalų skaitytojams priminė keli straipsniai apie Sibiro geležinkelio statybą, pasirodę šį pavasarį. Tuose straipsniuose buvo rašoma, jog drauge su kitais šalies statybininkais prie šios statybos prisidės ir Lietuvos atstovai. Lietuvos statybininkams pavesta suprojektuoti ir prie naujo geležinkelio pastatyti Uojano gyvenvietę. Pasak *Švyturio* (Nr. 3,1975) ši milžiniška XX amžiaus statyba ypatinga tuo, kad daugelyje vietų ją tenka pradėti negyvenamoje tundroje.

Kodėl prisireikė statyti naują geležinkelio liniją negyvenamoje tundroje kai daug paprasčiau būtų praplėsti tik 500 km. į pietus esantį Sibiro geležinkelį, minėti straipsniai neaiškina. Ir prie straipsnių pridėtuose žemėlapiuose nenurodoma, kurioje vietoje jau veikiantis Sibiro geležinkelis per arti priartėja prie Kinijos liaudies respublikos sienos. Ir nėra reikalo aiškinti, kad geležinkelis „traukiasi visu frontu" ne dėl Kinijos ir Rusijos tautų draugystės, bet dėl karo su Kinija grėsmės. Be reikalo todėl ir išeivijos laikraščiai nuogastauja, kad ir vėl trems Lietuvos žmones į Sibirą, statyt geležinkelio. Lietuvos gyventojus gasdina ne trėmimai ir statybos, o tas subtilus priminimas, kad, galimo karo su Kinija atveju lietuviams teks ir ginti, ką pastatė...

(z.v.r.)

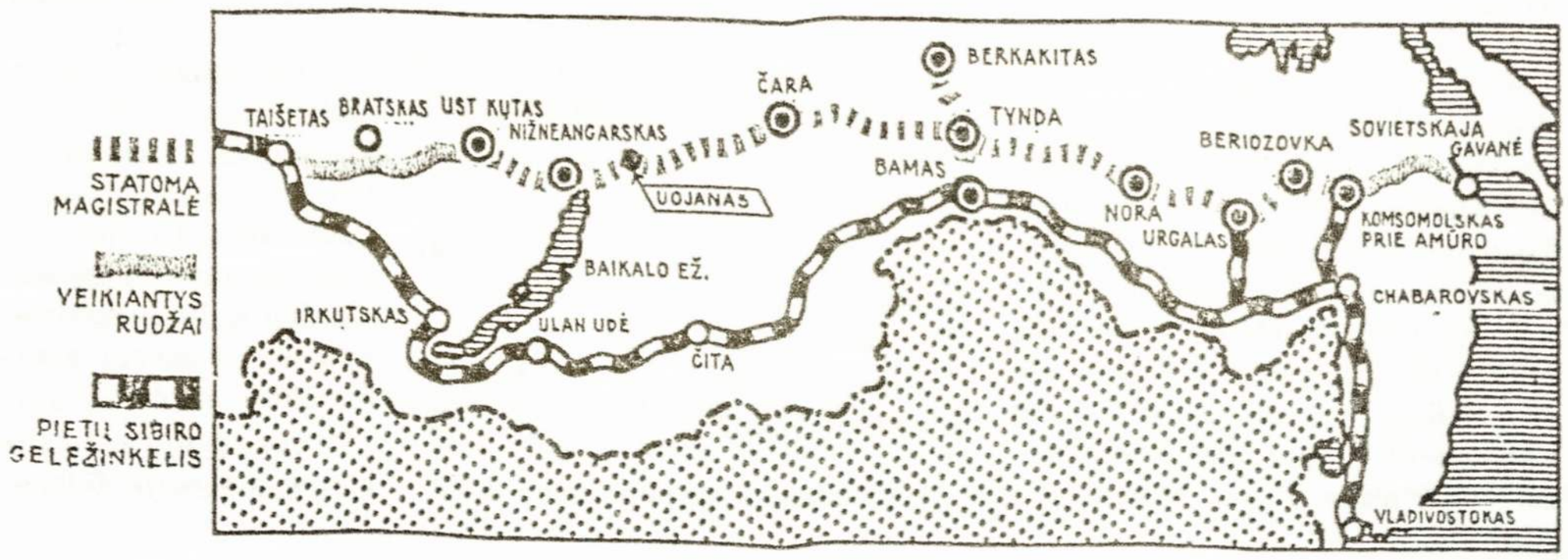

POKALBIS SU VASYLIŪNU

NUO ČIURLIONIO IKI... GEDGAUDO

Mūsų tarpe tur būt nėra solisto, kuris beveik 30 - ties išeivijos gyvenimo metų bėgyje būtų atlikęs tiek koncertų, kiek jų atliko Izidorius Vasyliūnas. Prisiminus, jog Vasyliūnas ne dainininkas ir ne pianistas, o smuikininkas, šis faktas pasidarė tikrai įspūdingas.

Tremties kelias buvusį Valstybinės operos ir baleto orkestro koncertmeisterį ir Vilniaus bei Kauno konservatorijų dėstytoją Vasyliūną vedė per Vokietijos lagerius į Kolumbiją, o iš Kolumbijos 1954 m. į Šiaurės Ameriką, į Massachusetts valstiją. Per tą laikotarpį jo grota visoje eilėje orkestrų, mokyta visoje eilėje mokyklų, net ir vargonininkauta. Pastaruoju metu maestro Vasyliūnas dėsto smuiką ir violą dvejose institucijose — Brookline Music School ir Community Music Centre of Boston. Lygiagrečiai jis dar vis kasmet savo lėšomis suruošia mažų mažiausiai po du kamerinius koncertus, talkinamas savo sūnaus, pianisto Vytenio, ir retkarčiais vieno kito amerikiečio kolegos. Tokiu būdu, šalia didelio skaičiaus tarptautinio repertuaro kūrinių, Vasyliūnas yra spėjęs išpildyti beveik visą nepriklausomoje Lietuvoje ar išeivijoje sukurtą smuiko repertuarą. Kaikurie kompozitoriai, pvz. Julius Gaidelis ar Jeronimas Kačinskas, jam specialiai yra parašę savo veikalų. Pažymėtina ir tai, kad Vasyliūnas ir jo energinga, šviesi žmona, kultūrininkė Elena, kviesdami į savo koncertus ir į savo knygomis, paveikslais bei muzikos instrumentais (fortepijonu, vargonais, styginiais) perkrautus namus kiek galima daugiau amerikiečių muzikų bei muzikos mylėtojų, yra sugebėję pastarųjų tarpe apie lietuvius emigrantus paskleisti itin gerą nuomonę. Per Vasyliūnus su lietuviais susipažinusieji amerikiečiai galvoja, jog kamerinės muzikos ir aplamai meno meilė mums yra būdinga tiek pat, kiek operos ir svajingų dainų meilė būdinga italams...

Jį sutikusiam Vasyliūnas visuomet daro smarkiai dirbančio, smarkiai užsiėmusio, bet ir niekad nepailstančio žmogaus įspūdį. Matydami jį tokį, ir pokalbį (kurį *Akiračių* korespondentui taip pat pažadėjo be jokio vargo, nieko negalvodamas, su įprastiniu savo entuziazmu paslaugai) drįsome pradėti trumpai drūtai sekančiu klausimu:

...Ar Jūs kartais ir nepavargstate?

Ne.

Ar savęs klausiate, kodėl aš visa tai darau, ir, jei taip, tai kaip į šį klausimą atsakote?

Laikau tai savo pareiga.

Kokia pareiga? Ar muziko? Ar lietuvio muziko? Kitais žodžiais tariant, ar Jūs į savo darbą žiūrite kaip į profesinį išsisakymą, ar į kaip tam tikrą kultūrinę misiją?

Aš žiūriu daug paprasčiau. Kiekvienas iš mūsų turi ką nors daryti tiek, kiek jis yra išauklėtas, tiek, kiek jis yra išmokslintas. Jis turi duoti maksimumą to, ką jis gali. Ką jis gavo, jis turi atiduoti atgal savo tautai.

Ta prasme, ar Jums rūpi palikti pėdsakus daugiau savųjų tarpe ar daugiau tarp kitataučių?

Ir vėl, aš taip nestatau klausimo. Aš dirbu savo srityje.

Taip bedirbdamas, ar jaučiate, kad gaunate pakankamai paramos iš savosios, lietuvių visuomenės?

Iš visuomenės aš noriu ne paramos, o susidomėjimo. Tai būtų visuomenei naudinga. O ji nemato mano darbo ir nenori juo naudotis. Čia man yra skaudus momentas. Jubiliejiniams metams — Lietuvos nepriklausomybės 50 metų sukaktuvių proga — buvau paruošęs šešis, taigi, šešis grynai lietuviško repertuaro koncertus, bet nei viena kolonija nepasikvietė. Neįdomu buvo. Tik viename Bostone, žinoma, visas šešias programas teko atlikti.

Kodėl visuomenė Jūsų darbu nesinaudoja? Ar turite kokių samprotavimų šiuo klausimu?

Kiekvienas turi savo pasiaiškinimą. Vienas mėgsta klausytis tik pasaulinių žvaigždžių. Kitam visai neįdomi instrumentalinė muzika. Trečias neranda laiko. Be to, savam kraštе pranašu gal ir nebūsi...

O vis tik Jūsų gyvenamame Bostone Jūs, be anų minėtųjų šešių iš eilės, kasmet suruošat bent po du koncertus —

Į kuriuos atsilanko daugiausiai mano mokiniai amerikiečiai, jų draugai ir tėvai, ir tik gal koks trisdešimt, na keturiasdešimt, geriausiu atveju penkiasdešimt lietuvių.

Žinomas vokiečių muzikologas Walter Georgii savo knygoje Klaviermusik *prisimindamas lietuvių liaudies dainų lobyną, simpatiškai teigia, kad „lietuviams nuo seno priskiramas didelė muzikinė nuovoka". Iš to lyg ir išeitų, kad mūsų tautiečiai turėtų laužti Jūsų koncertų duris?*

Kas yra mūsų stipriausia, tas ir padaro mus silpniausia. Mes nepriklausomybės laikais labai išpopuliarinom operą ir išpuoselėjom vokalinę sritį. Tuo pačiu labai nužeminom instrumentalinę sritį. Ir ta tradicija ligi šiol tebetęsiama. Įdomu, kad apie tą patį pavojų mus jau buvo įspėjęs Čiurlionis.

Teisingai, bet Čiurlionio laikais dar kaip ir nebuvo lietuvių instrumentinės ar simfoninės muzikos, o šiandien, kai jau yra šiokia tokia literatūra, tuo labiau neturime pasiteisinimo jos apleidimui.

Labai atsiprašau. Čia aš norėčiau pastatyti klaustuką. Taip, kaip mes šiandien norime kažkuo užspausti p. Gedgaudą, taip lygiai nenorime žinoti, ką muzikinėje srityje esame turėję. Kiekviename dvare buvo muzika. Kodėl Jūs nurašote visus kunigaikščius ir jų orkestrus? Jeigu Varšuvoje buvo muzikų, atkviestų iš Italijos, tai kodėl jų negalėjo būti ir Lietuvoje? Ir jų buvo, ir jie savo ruožtu išaugino vietinius lietuvius kompozitorius. Tik mes apie juos nieko nežinome ir žinoti nenorime. Lietuvių muzika neprasideda nuo Čiurlionio, o nuo valdovų laikų.

Šio nenoro priežastis gal būt yra ta, kad mūsų valdovų, ypač vėlesniųjų, ir bajorų puoselėtą kultūrinį gyvenimą, koks gyvas jis bebūtų buvęs, laikome esant buvus sulenkėjusį ir priskirtiną faktinai jau lenkų kultūrai.

Tai yra didelė klaida. Jeigu savinamės anų valdovų žygdarbius, tai kodėl ir ne jų kultūrą? Kodėl mes visada turime tai, kas vertinga, nurašyti svetimiesiems, o sau pasilikti tik mužikišką ubagystę?

Tai vis tik Jūs esate nuomonės, kad mūsų turtingas, liaudiškas folkloras niekada neatstos instrumentinės muzikos?

Niekada. Tai būtų savęs pasmerkimas likti amžinai primityviu kaimiečiu.

Bet argi 20 - tajame amžiuje kompozitoriai patys nesinaudojo folkloru, neieškojo liaudies kalbos?

Tai kitas dalykas. Muzikinę kūryba grįsti liaudies muzika, tai vienas dalykas — o gyventi tik liaudies muzika — yra kitas. Kaimo bendruomenėje liaudies muzika buvo aukštas menas, bet atėjus į miestą ir susikūrus dargi pasiturinčiojo egzistenciją, argi galima pasitenkinti vien liaudies daina? Kaip mes tada lavinsime savo intelektą, kaip reaguosime į besivystantį meno pasaulį? Nesupraskite manęs blogai. Aš vertinu liaudies dainą, bet šiandien ji turi rastis Gaidelio trio, ar Kačinsko sonatoj, ar operoj, pagrįstoj liaudies intonacijomis, ar tik kaip veikalo užuomazga.

Iš savo ilgametės praktikos Jūs gerai pažįstate išeivijos lietuvių muzikinį skonį ir muzikinę kultūrą. Idomu, kaip juos palygintumėte su amerikiečių muzikiniu skoniu ir kultūra?

Aš pasakyčiau, kad amerikie-

Devintasis sovietinis penkmetis baigiasi šiais metais. Taigi šių metų gale turėjo būti užbaigta ir Mažeikių naftos rafinerijos — didžiausios Lietuvos istorijoje statybos — pirmoji eilė. O pagal *Valstiečių laikraštį* šią rafineriją dar tik ruošiamasi pradėti statyti.

Nežiūrint kad šios rafinerijos statyba dėl mašinų ir įrengimų trūkumo buvo visai sustojusi ir tokiu būdu tapo bent keturiais metais suvėluota, penkmečio planų statistikoje šios „smulkmenos" greičiausiai nepastebėsime. Kai sekančių metų pradžioje bus paskelbti duomenys apie tai, kaip įvykdytas devintasis penkmečio planas, tai visai nenustebsime sužinoję, kad kapitalinės statybos planas įvykdytas bemaž visu 100 nuošimčių. Mat tokių „metafizinių stebūklų", kurie net ir didžiausiose nesėkmėse „išgelbsti" planą ir jo nuošimčius yra buvę ir praeityje. Planai Sovietijoje yra nuolat keičiami, papildomi, patikslinami, ypač kai aiškiai matyti, kad „nepatikslinus" bus neįmanoma jų įvykdyti.

Kad neklaidinti skaitytojų būtina šioje vietoje pabrėžti, jog ne viskas, kas buvo pradžioje numatyta penkmečio plane vykdoma taip nesėkmingai, kaip kad Mažeikių statybos. Priešingai, kaip tik šiuo metu daug kur statybos „šturmuojamos", bandomi įrengimai, derinamos linijos. Todėl šių metų gale Lietuvos spaudoje bus daug rašoma ne tik apie Didžiasalio drenažo vamzdžių gamyklos pirmos eilės užbaigimą, ar naujus pajėgumus Jonavos azotinių trąšų gamykloje, bet ir visą eilę smulkesnių objektų, pradėtų penkmečio pradžioje ir dabar baigiamų. O kad Mažeikių naftos rafinerijos statyba buvo uždelsta, galime tik džiaugtis, nes Lietuvoje šiuo metu nėra atliekamos darbo jėgos, todėl šios stambios įmonės statyba būtų pareikalavusi didesnės darbininkų migracijos iš kitų sovietinių respublikų.

LIETUVIŠKA (!) „VOLGA" IR „KALINKA" UŽKARIAVO AIRIJĄ

Pastaruoju metu žymiai padažnėjo „Lietuvos" ansamblio koncertų užsieniuose aprašymai. Išeivijos spauda šitokias Lietuvos menininkų gastroles užsieniuose aiškina kaipo sovietų pastangas įtikinti vakariečius, kad Lietuva, jei ir nevisai „laisvanoriškai" anuomet prašėsi priimama į sovietinių tautų darželį, tai dabar gyvena jame laimingai ir nieko daugiau nenori. Įdomu, kad beveik visiškai taip pat tokias gastroles pristato savo skaitytojams ir sovietinė Lietuvos spauda. Skaitai, pavyzdžiui, tokio Petro Bražėno straipsnį *Literatūroje ir mene* (1975.VI.7), kurio antraštėje *„Lietuva" užkariauja Airiją*, ir negali atsistebėti, kiek daug laimėjimų komunistinei propagandai gali atnešti vienas vienintelis „Lietuvos" dainų ir šokių ansamblis, nepersenai gastroliavęs Airijoje: Dubline ir festivalyje Korko mieste.

Šitokie reportažai Lietuvos spaudoje primena išeivijos galvoseną dar ir kitu požiūriu. Juose net nemirktelėjus skaitytojui pranešama, kad nuostabus lietuviškų šokių grožis ir dainų melodingumas iškart apstulbina vakariečius žiūrovus, netgi šaltus, flegmatiškus airius. Kad ir nenoromis tokius aprašymus beskaitant prisimena pirmieji pokario metai pabėgėlių stovyklose Vokietijoje. Tuomet mes taip pat neabejojome, kad Lietuva būtų bematant išvaduota, jei tik vakariečiai išgirstų ir pamatytų mūsų liaudies dainas ir šokius.

Labai klystų tie, kurie galvotų, jog Maskva prievarta siunčia Lietuvos menininkus į užsienį šitokiai „propagandinei medžioklei". Priešingai — vilniškės valdžios pareigūnai turi nemažai padirbėti, kol įtikina Maskvos įstaigas, kad

„Lietuvos" ansamblio moterys

partijai ir vyriausybei bus daugiau propagandinės naudos, jei Tarybų Sąjungą užsienyje atstovaus Lietuvos menininkai.

Tokiomis savo pastangomis vilniškės valdžios pareigūnai stengiasi ne tik įrodyti savo „visasąjunginę" ištikimybę, bet ir kiek galima plačiau supažindinti vakariečius su Lietuva ir LTSR valstybingumu, tikėdamiesi tokiu LTSR propagavimu vakarų valstybėse užsitikrinti kuo didesnę savivaldą Sovietų Sąjungos rėmuose. O kad šitokia LTSR reklama gali, kad ir nežymiai, prisidėti prie Lietuvos aneksijos įteisinimo Vakarų pasaulio sąmonėje, tai bent jau komunistai Lietuvoje perdaug nesijaudina, nes jie jau 30 metų gyvena sovietinėje realybėje, kurioje mūsų čia taip labai vertinamos teisinės pripažinimo ar nepripažinimo sąvokos neturėjo jokios apčiuopiamos reikšmės.

Kartu su menininkais važinėjantiems žurnalistams tenka rašyti reportažus, kuriuose reikia įrodyti, jog gastrolių pasekmės ir buvo tokios, kokių tikėtasi.

O kad „Lietuvos" ansamblio privaloma duoklė rusų kultūrai iššaukė airių spaudoje toli gražu ne tokias diskusijas, kokių norėta, Petras Bražėnas galėjo tik nedrąsiai užsiminti tarp eilučių:

> Ir vis dėlto, kalbėdamas apie pavydėtiną „Lietuvos" ir Airijos tarpusavio supratimą, negaliu nepriminti, kad Dublino ar Korko žiūrovas — ne atlapaširdis pietietis, entuziazmu kibirkščiuojantis jau vien todėl, kad kitaip jis negali. Airis sugeba išklausyti ramiai, santūriai, ir jeigu nuo pirmojo iki septynioliktojo koncerto ansamblis neturėjo progos pajusti to santūrumo vėsos, tai tik todėl, kad ir jis tiems koncertams atidavė viską. Net dabar, kai daugelį airiškų įspūdžių neišvengiamai pradeda išstumti kasdieniniai rūpesčiai, atminty nuolat iškyla su neblėstančiu tikrumu įsirėžę epizodai ir detalės: kai pilnutėlė Korko salė, pritardama birbynininkams, ima niūniuoti „Volga, Volga" ir tyliai tyliai akompanuoti kojomis „Kalinkai"...

— Ir todėl šių įspūdžių negaliu baigti, negrįžęs prie minties, kad tokiose kelionėse „Lietuva" ne tik šoka, dainuoja ir groja, bet ir dirba didelį politinį, propagandinį, tautų draugystės stiprinimo darbą, — rašo toliau P. Bražėnas ir dar trečdalį *L.* ir *M.* puslapio pašvenčia šitokio politinio darbo naudingumui įrodyti.

LIETUVOS STATYBININKAI SIBIRE

Truputį kitokios rūšies tautų draugystę Lietuvos laikraščių ir žurnalų skaitytojams priminė keli straipsniai apie Sibiro geležinkelio statybą, pasirodę šį pavasarį. Tuose straipsniuose buvo rašoma, jog drauge su kitais šalies statybininkais prie šios statybos prisidės ir Lietuvos atstovai. Lietuvos statybininkams pavesta suprojektuoti ir prie naujo geležinkelio pastatyti Uojano gyvenvietę. Pasak *Švyturio* (Nr. 3,1975) ši milžiniška XX amžiaus statyba ypatinga tuo, kad daugelyje vietų ją tenka pradėti negyvenamoje tundroje.

Kodėl prisireikė statyti naują geležinkelio liniją negyvenamoje tundroje kai daug paprasčiau būtų praplėsti tik 500 km. į pietus esantį Sibiro geležinkelį, minėti straipsniai neaiškina. Ir prie straipsnių pridėtuose žemėlapiuose nenurodoma, kurioje vietoje jau veikiantis Sibiro geležinkelis per arti priartėja prie Kinijos liaudies respublikos sienos. Ir nėra reikalo aiškinti, kad geležinkelis „traukiasi visu frontu" ne dėl Kinijos ir Rusijos tautų draugystės, bet dėl karo su Kinija grėsmės. Be reikalo todėl ir išeivijos laikraščiai nuogastauja, kad ir vėl trems Lietuvos žmones į Sibirą, statyt geležinkelio. Lietuvos gyventojus gasdina ne trėmimai ir statybos, o tas subtilus priminimas, kad, galimo karo su Kinija atveju lietuviams teks ir ginti, ką pastatė...

(z.v.r.)

...AIA - tame analizuje bu... ...ėjusios. Todėl ir veikaluo... ...ančiuose sukilimus, įdo... ...ra valstiečių, tai yra tikrojo ... elemento, laikysena — ... analizė.

...liesoriūnas tarp šių dviejų ... pasirinko vidurio kelią. ...valstiečiai, ypatingai Žemai... ...ie 1830 - 31 metų sukilimo ... prisidėjo. Nors Sliesoriū... ...aneigia tautinių sukilėlių ... labiausiai domina socialiskyriuje „Lietuva prieš sukilimą". Bendrai paėmus, skyriai „Sukilėlių organizacija" ir „Sukilimo pobūdis" yra įdomiausios knygos dalys, nes jose paliečiamos visuomenės nuotaikos, socialinė struktūra ir kiti anuometinės Lietuvos gyvenimo bruožai.

Apie lietuvių tautinius - valstybinius reikalus Sliesoriūno veikale informacijos mažoka. Teisybę pasakius, 1830 - 31 metų sukilime jais mažai ir buvo domėtasi. Jeigu šie klausi... ...kratiniai lenkų sukilimai, kurie buvo už baudžiavos panaikinimą, ateities Lietuvą įsivaizdavo Gegužės 3 - čios (1791 m.) Konstitucijos rėmuose, tai yra, visiškai inkorporuotą į Lenkiją. Konservatyvieji elementai, tuo tarpu, buvo už senų institucinių ir valstybinių formų išlaikymą. Šiose formose galėjo koegzistuoti ir baudžiava, ir Lietuva federacijoje su Lenkija.

Pagrindinė *1830 - 1831 metų*

(tęsinys 14 psl)

atvirai kalbant

> Tyla. Prasideda programa. Užnugary, tai garsiau, tai tyliau, tai vėl pašėlusiai garsiai skamba elektroninė muzika. Prityla... Penkiuose ekranuose plyšta vaizdų virtinė... tyla... poezijos žodžiai... ir vėl elektroninis garsų košmaras. Sėdi žmogus ir kultūrinies. Nejau išdrįsi kam nors pasakyti, kad nė velnio nesupranti iš garsiakalbių besiplėšiančios muzikos, kad kaulėta, plika moteris ekrane (kartais net dvi iš karto!) nebūtinai derinasi su Šlaito ar kito literato poezija, kad paskutinės mados apranga kanibalų gentyse gali išvis turėti kokių nors asociacijų su lietuviškąja grožine literatūra. Aišku, sėdi ir tyli. Ir besėdėdamas žmogus pradedi begėdiškai ieškoti poezijos. Tokios, kurią rašė Bradūnas, Mekas, Radauskas ir kiti. Ji buvo, tačiau smarkiai apžiota vaizdo ir garso burna.
>
> Garso, vaizdo ir žodžio sintezė lyg ketvirtoji meno forma kalbėjo rengėjų vardu, išreiškė jų meninį pajautimą. Pašėlusiai pasigedau pernykščio pavasario, kada su žodžiais ekranuose sprogo žiedai, saulėje kaip tinklai persišvietė medžių lapai, kavinėje kvepėjo kava.
>
> *Mūsų žinios*, Nr. 12 (75), 1975.VI.22

BESIFORMUOJANTI TRADICIJA, KURIOS LABIAUSIAI TRŪKSTA

— Kam reikalingas tas poezijos pavasaris, iš pavergtos Lietuvos jau antrą kartą atklydęs į Chicagą? — klausia Leonardas Žitkevičius 1975.VI. 13. *Darbininke*, pridurdamas: — Man, gyvenančiam New Yorke, jis neatrodo labai šaunus.

— Mes mėgstame poeziją, mėgstam ir pavasarį. Bet poezijos pavasaris — jau nei šis nei tas. Dėl to, kad pagamintas Maskvoj, — lyg sau atsakydamas užbaigia laišką, kurį sakosi ir kitiems laikraščiams išsiuntinėjęs.

Jeigu tokiais neatsargiais kategoriškais teigimais ar kaltinimais švaistytųsi koks nors čikagietiško spaudos klubo veikėjas, gal ir nereikėtų stebėtis, tačiau kada taip šneka gerai žinomas išeivis poetas, patsai išgyvenęs dviejų okupacijų negandus, darosi tikrai liūdna...

Nemanau, kad Maskvai priklausytų nuopelnai už tenykščius poezijos pavasarius, kad jai rūpėtų lietuvių kūrybingumas ar tautiškumas, nors neabejoju, kad jos aprobato reikia visiems leidiniams (ar parengimams) nuo vadovėlio iki Gedimino laiškų, Psalmyno ar Švento Rašto. Kiek tie aprobatai mažina veikalo vertę būtų jau kitas klausimas. Gi čikagiškio renginio iniciatoriai (dr. J. Boguta ir jo žmona poetė T. Pautieniūtė) pavadinimo parinkimą aiškina sekančiai: „Mes skolinamės (...) tą vardą, kuriuo Lietuvoje jau ilgą laiką tokie poezijos skaitymai vyksta (...) parodyti, kad mūsų poezija yra vientisa ir nedaloma"... (*Akiračiai*, 1974.X.) Sutinku, kad būtų galima surasti daug (ir gal dar svaresnių) argumentų už šios poezijos šventės pavadinimą nauju ir originaliu vardu, tačiau niekad nesutiksiu, jog ir pačią gražią tradiciją reikėtų nubraukti ar nuvertinti vien dėl to, kad ji pavergtame, o ne laisvame krašte gimė ir kad Maskva, o ne Vašingtonas ar Roma turėjo ją aprobuoti.

* * *

Ir šių metų Poezijos Pavasario Čikagoje programa vyko penktadienio ir šeštadienio vakarais (gegužės 30 ir 31 d.d.) Jaunimo Centre; prasidėjo poezijos perdavimu multi - media forma ir baigėsi literatūros vakaru. Kadangi ir vėl penktadienio vakaro programa įvykį labiausiai išskyrė, šioje apžvalgoje manau būtų tikslingiausia ją palikti pabaigai. Pradėkime baigiamuoju vakaru, kuriame savo kūrybą skaitė patys poetai. Penki jų (Kazys Bradūnas, Živilė Bilaišytė, Rimas Vėžys, Vitalija Bogutaitė ir Eglė Juodvalkytė) dalyvavo ir pernykščiame vakare, o keturi buvo nauji: Mirga Pakalniškytė, Julija Švabaitė, Aldona Zailskaitė ir Aloyzas Baronas.

Kiekvienas jų skaitė nuo dviejų iki dešimties minučių, nuo vieno iki tuzino eilėraščių. Aplamai skaitymas buvo žymiai geresnis už pernykštį: sklandesnis, aiškesnis, netgi nuoširdesnis (J. Švabaitė). Sakytum poetai geriau suprato savo kaip interpretatorių vaidmenis. Pati kūryba daugumoje buvo arčiau vidurio: be forminiai, stilistiniai ar tematiniai žiūrovus šokiruojančių kūrinių.

Rengėjus (ir poetus) reikėtų pagirti už „pasibranginimą", atsispyrimą pagundai programą ištęsti. Mat, atrodo, yra riba kiek vidutinis poezijos mėgėjas gali poetinės kūrybos išklausyti su dėmesiu ir priderama pagarba poetams. Manau, jog kai ką pasako ir šeštadienio programos žiūrovų skaičius: pradėta su maždaug dvidešimčia; literatūros vakarą atidarant kavinė beveik prisipildė ir buvo gal virš šimto, tačiau po paskutinės pertraukos bent trečdalis jų nubyrėjo, taip, kad užbaigta su 60 - 70 žiūrovų.

* * *

Šeštadienio programos naujenybė — ištisos dalies paskyrimas šiandieninių gimtojo krašto poetų kūrybai. Buvo skaitomi daugumoje tie poetai, kurie dažniausiai minimi išeivijos kultūrinėje ar jaunimo spaudoje: J. Degutytė, Vl. Šimkus, M. Martinaitis, J. Juškaitis, S. Geda, J. Vaičiūnaitė, T. Venclova ir A. Baltakis. Skaitančiajai trijulei (Jurgis Bradūnas, Eglė Juodvalkytė, Liucijus Alenskas) ši poezija atrodė suprantama, susigyventa, netgi artima ar sava. Skaitė gana laisvai, nepretenzingai, aiškiai ir patraukliai. Prikišti būtų galima vis dar neretas kirčio ar tarimo klaidas, kartkartėmis išduodančias ir žodžio prasmės nesuvokimą. Vyresniųjų talka čia būtų tikrai nepakenkusi... Tinkamai įvertinti Teresės Bogutienės pasikalbėjimą su poetu Kaziu Bradūnu (perduotą dviejų video aparatų ekranėliuose) kliudė ta aplinkybė, kad ir patsai poetas ir apklausinėtoja buvo čia pat ir tiesiog „siūlėsi" šešėlinius erzacus pakeisti gyvu žodžiu. Tiesa, ir užfiksuotas pašnekesys buvo įdomus, turiningas, intymiai šiltas, techniškai gerai atliktas; jis, tikiu, bus mielai stebimas kitose lietuvių kolonijose, nors gyvo žmogaus vistiek neatstos.

* * *

Daugiausia pasiruošimo iš rengėjų pareikalavo penktadienio vakaras, kuriame magnetofono juoston įrašytą žodį lydėjo Liucijaus Alensko elektrinių vargonų muzika ir iliustravo pačių rengėjų (Bogutų) pagamintos skaidrės iš jų fotografuotų vaizdų ar parinktų paveikslų. Šis vakaras nuo pernykščio ir skyrėsi daugiausia tuo, kad pernai buvo naudotasi kelių kitų fotografų pagamintomis skaidrėmis, jų pasirinkta muzika, netgi jų parinktais poezijos tekstais bei jos skaitytojais. Šiemet pilną atsakomybę už visas spektaklio dalis, galima sakyti, prisiėmė organizatoriai.

Jeigu, paviršutiniškai žiūrint, pirmas įspūdis ar vaizdas šiemet ir galėjo susidaryti geresnis kaip tik dėl didesnio sklandumo, tampresnės jungties formoje ir stiliuje, tai bent viršūnėse pernykštė penktadienio programa buvo žymiai įspūdingesnė, giliau įsimenanti ne tik kontrastais, bet ir įvairumu.

Tiesa, bent iliustravime ar muzikiniame apipavidalinime savotiškų kontrastų netrūko ir šiemet, betgi jie dažniausiai rėžėsi atmintin negatyvia prasme; t.y. dėl to, kad iliustruojamą eilėraštį ne ryškino ar kėlė, bet niveliavo ar net žlugdė. Turiu galvoje tokius atvejus, kaip J. Meko subtiliam ir lyriškam eilėraščiui iš „Gėlių kalbėjimo" iliustruoti bent keletą kartų panaudotas foto žurnalizme premiją laimėjęs paveikslas, vaizduojantis Saigono policijos vadą pistoletu į smilkinį šaunantį vietkongietį partizaną. Filosofiškai gal ir galima rasti ryšį tarp paveiksle vaizduojamo žmogaus sužvėrėjimo ir malancholiškai liūdnų eilėraščio žodžių („... bet man labai gailėjos ir sniego ir baltos spalvos") tačiau toksai ryšys ir geriausiu atveju tebus dirbtinas ar primestinis.

Perduoti eilėraščio mintį ar nuotaiką, žinoma, yra svarbiau, negu iliustruoti tiesioginę rečituojamų žodžių prasmę, tačiau jos kad ir pagautos ne visada noriai „pozuoja" prieš iliustracijos parinkimo objektą. Ar A. Gustaičio satyros „Bendrai" (pašiepiančios egoistinio tipo išeivių „patriotizmą") esmę pagauna paveikslai, vaizduojantys marširuojančias Afrikos juodukų armijas ir budistų vienuolių chorus, reikėtų stipriai suabejoti, nors patį bendrumą tie paveikslai gal ir pakankamai gerai išreiškia... Gi panašaus pobūdžio iliustracijų, ypač pirmojoje programos dalyje, buvo gana apstu...

Dažnai programai kenkė iliustracijų perteklius, noras visus penkis ekranus kas kelios sekundės užpildyti vis naujais vaizdais. Ką vienas paveikslas pabrėždavo — kitas ištrindavo; ką vienas iškeldavo — kitas sugriaudavo. Ne visada eilėraščiams tiko ir jų muzikinis fonas. Dažniausiai tos muzikos buvo perdaug, ji buvo perryški ir perdėm vienapusiškai monotoniška: modernistiškai eksperimentinė. Įvairios „girgždančių ratų simfonijos", kavos virdulio ar cheminės laboratorijos garsai ne visada derinasi su intymų liūdesį ar sielvartą išsakančiomis Vl. Šlaito eilėmis ar grakščiais sofistikuotais H. Radausko posmais. Gal dėl to teigiama prasme taip ryškiai išsiskyrė J. Aisčio eilėraščiui „Dienos" palydėti pasirinkta tolumoje skambanti viems gerai žinoma dainelė „Sugrįžki, jaunyste"...

Geriausiai ir tiksliausiai apipavidalinti, manau, buvo A. Radžiaus eilėraščiai, kuriuos lydėjusi „erdvių" muzika ir atitinkamos iliustracijos deklamuojamo žodžio sąvokai tartum davė gyvybę ir naujas dimensijas. Prie geriausiai pavykusių reikėtų skirti ir K. Bradūno „Vitražą" (skaitė Laima Lapinskienė) ar V. Bogutaitės „Kelionę" (E. Juodvalkytė), nors čia ypač daug nusvėrė ir pažymėtinai geras tekstų skaitymas. (Kitus eilėraščius skaitė dar: M. Eivaitė, L. Alenskas, J. Bradūnas, R. Stakauskas ir R. Vėžys).

Kiek iš šio (ir pernykščio) vakaro galima spręsti, jaunesniųjų noriausiai skaitomi poetai yra H. Radauskas, Vl. Šlaitas ir H. Nagys. Po vieną ar du eilėraščius (be jau minėtų) skaityta: V. Mačernio,

M. Vaitkaus, J. Švabaitės, Just. Marcinkevičiaus, D. Sadūnaitės, J. Tysliavos (padainuotas su gitaros palyda pirmos dalies užbaigai), J. Kėkšto, R. Vėžio ir J. Degutytės.

Apie Poezijos Pavasarį Čikagoje būtų galima ir verta dar daug kalbėti, bet telieka tai kitam kartui. Užbaigsime k. brd (K. Bradūno) žodžiais „Kertinėje paraštėje" (*Draugas*, 1975.VI.14.):

— ...Viena tačiau aišku, jog „Poezijos pavasario Čikagoje" tradiciją reikia kūrybingai tęsti ir toliau. Tegu tik viso to organizatoriams Teresei ir Jonui Bogutams bei jų talkininkams dar ilgai nepritrūksta kantrybės ir to švento užsidegimo patiems atšokti ir kitus bent dienai atitraukti nuo pilkos ir įgrisusios kasdienybės. O juos galėtų pasekti ir kiti kitose lietuvių kolonijose.

Algirdas Titus Antanaitis

JAUNIMO REIKALAI

Kalbant apie lietuvybės išlaikymą išeivijoje, savaime aišku, kad tai yra ne kas kita, kaip priaugančių kartų lietuviškumo išlaikymas. Ši problema visada buvo ir bus aktuali. Taip pat visiems aišku, kad jaunimo lietuviškumo pagrindas yra namai, šeima. Šeimoms padeda lietuviškas švietimas mokyklose, organizacijose. Šį kartą norime ypač pabrėžti paties jaunimo organizavimosi bei jų organizacijų reikšmę.

Kaip žinome, mūsų jaunimas turi keletą ideologinių organizacijų, Šiaurės Amerikos Studentų Sąjungą, paskirų kraštų jaunimo sąjungas ir visus apimančią Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungą. Kai kurios šių organizacijų išeivijoje veikia jau seniai, o kitos palyginti naujos. Teigiamu ir sveikintinu dalyku reikia laikyti jaunimo organizavimąsi globaliniu mastu, t.y. sukūrumą Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungos (PLJS), kuri apjungia visose pasaulio šalyse už Lietuvos ribų gyvenantį lietuvių jaunimą. Žinoma, geografiniai nuotoliai ir kalbų skirtumai yra didelė kliūtis tokiai organizacijai tvirčiau, intymiau susivienyti, bet vis dėlto ir šioks toks kontaktų palaikymas ar kas keli metai suvažiavimas į kongresus yra reikšmingas.

Šiuo metu PLJS ruošiasi jau trečiam jaunimo kongresui, kuris įvyks Pietų Amerikoje (Argentinoje, Urugvajuje, Brazilijoje) laikotarpyje nuo 1975 gruodžio 20 iki 1976 sausio 6 dienos. Gali kai kam kilti klausimas, kodėl suvažiavimas Pietų Amerikoje, kur lietuviško jaunimo ne per daugiausia? Kodėl jis nedaromas ten, kur jaunimo yra daugiausia, pvz. Šiaurės Amerikoje? Toks klausimas kyla, turint galvoj gausesnio jaunimo skaičiaus dalyvavimo galimybes ir finansinius reikalus. Tai, žinoma, svarbūs kiekvieno suvažiavimo aspektai. Bet yra ir dar vienas svarbus reikalas. Vieta, kurioje vyksta tokie suvažiavimai, leidžia dalyvauti juose iš tos vietos kuo didžiausiam narių skaičiui ir tuo būdu pagyvina to krašto visuomeninį gyvenimą. Kadangi Pietų Amerikoje lietuviško jaunimo veikla dėl žinomų aplinkybių nėra tokia gyva, kaip Šiaurinėj Amerikoj ar kur kitur, tai ruošimas jaunimo kongreso ten kaip tik ir turi tikslą, be kitų uždavinių, sustiprinti Pietų Amerikos lietuviško jaunimo tautinį sąmoningumą, jo organizuotumą ir pagyvinti jo visuomeninę veiklą.

Tačiau pats suvažiavimas jaunimo veikloje nėra koks sporadinis, izoliuotas pasireiškimas. Jis nėra, kaip kartais vyresniųjų prikišama, jaunimo suvažiavimas tik pasilinksminti. Kongresai visoje jaunimo veikloje yra tik ryškesni tos veiklos momentai, nes ryšium su tais kongresais vyksta intensyvus jiems pasiruošimas, o po jų nutarimų vykdymas ir paskui vėl ruošimasis sekančiam kongresui. Tuo būdu vyksta nuolatinis judėjimas, naujai iškylančių problemų svarstymas, jų sprendimas ir bent dalinis tų sprendimų vykdymas. Tai ir yra jaunimo veikla, kuri palaiko jaunimą lietuviškoje bendruomenėje ir pratęsia lietuvybę ateinančioms kartoms.

Tai matom ir dabartinėje trečio PLJ kongreso ruošoje. PLJS valdyba, paskirų kraštų (JAV, Kanados, Europos, Australijos) valdybos bei specialūs organai (ryšių centras Čikagoje, informacijos tarnyba Vašingtone) ruošiasi kongresui pilnu tempu. Jau įvyko trys Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo prieškongresiniai suvažiavimai — pernai Ročesteryje, o šiemet gegužės mėnesį Londone, Kanadoje. Tie suvažiavimai nebuvo masiniai, bet rinktinių žmonių, kurie norėjo dirbti ir klausimus rimtai svarstyti, rimtai, planingai ruoštis kongresui. Jau išrinkti ir atstovai iš Jungtinių Valstybių ir Kanados. Kaip rimtai žiūrima į kongreso reikalą, rodo ir tai, kaip buvo renkami tie atstovai. Jie turėjo mokėti kalbėti ir rašyti lietuviškai, turėjo parašyti referatą tam tikru klausimu, pasižadėti apsimokėti tris ketvirtadalius savo kelionės išlaidų ir įsipareigoti talkinti kongreso ruošai bei dirbti jaunimo organizacijoj po kongreso. Atstovai buvo renkami. Tuo būdu jaunimas pratinosi reikalus tvarkyti laisvoje visuomenėje įprastiniu būdu.

Pačiame kongrese, kuris užtruks kelioliką dienų, bus stovykla ir studijų dienos, kurioms jau iš anksto ruošiamasi. Kas ten bus svarstoma, jau matyti iš paskelbtų projektų. Numatoma, kad bendro pobūdžio paskaitose bus kalbama dviem pagrindiniais klausimais — apie išeiviją ir Lietuvą. Išeivijos reikalu bus šios paskaitos visiems: 1. Kalba atveria duris į naują pasaulį (lietuvių kalbos svarba išeivijos jaunimui), 2. Kūryba — pagrindas išeivijos kultūros dinamikai, ir 3. Naujų kelių ieškojimas laisvinimo byloje. Lietuvos reikalu paskaitos visiems (jaunimui ir visuomenei) bus tokios: 1. Lietuvių tautos laisvės siekiai, 2. Lietuvos valstybės ateities galimybės (Plg. *Pasaulio Lietuvis*, 1975, Nr.14). Po tų bendrinių paskaitų bus konkrečių pranešimų ir diskusijų būreliuose, susijusių su paskaitose iškeltais klausimais. Kaip matome, ruošiama rimta akademinė programa, kurią bus nelengva įvykdyti. Bet kas yra per sunku jaunimui? Pažymėtinas ir dar vienas svarbus darbas. Šią vasarą jaunimas ruošia antrus lituanistikos kursus, kurių įskaitas pripažins universitetai.

Visa tai sudaro įspūdį, kad mūsų jaunimas bei jo organizacijos šiuo metu ne tik egzistuoja, bet ir ima kaskart gyviau, savarankiškiau reikštis. Ypač sveikintinos Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungos pastangos globaliniu mastu. Tas jaunimo veiklos pagyvėjimas ir visų kraštų jaunimo sąjungos įsteigimas kai kam iš jaunimo net įtaigoja mintį, kad ar nevertėtų jaunimo organizacijoms veikti visiškai savarankiškai, nepriklausant nuo vyresniųjų. Tačiau bent dabar tai atrodo tik paskirų asmenų svajonė. PLJ Sąjunga, nors ir būdama atskira organizacija, nenori atsiriboti nuo Lietuvių Bendruomenės. Dėl to ji turi savo informacijos skyrių *Pasaulio Lietuvyje*, o Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba rūpinasi lėšų telkimu PLJ kongresui. O tų lėšų reikės nemažai. Kongreso ruošai bei pačiam kongresui norima sutelkti 75,000 dolerių.

Kam tos lėšos bus skiriamos? Čia ne vieta apie tai smulkiai dėstyt. Verta tik pažymėti, kad atstovų išlaidoms nedaug teks pridėti, nes, kaip jau minėta, Šiaurės Amerikos atstovai tris ketvirtadalius išlaidų apsimokės patys. Vadinas, daugumas lėšų bus skiriama pačiam kongresui Pietų Amerikoje, kurio organizatoriai finansiškai nėra pajėgūs. Todėl pajėgiausios JAV ir Kanados bendruomenės turėtų nepagailėti tos palyginti nedidelės aukos PLJ kongreso reikalams. Daug kas jau savo įnašą atidavė. Turėtų prisidėti ir tie, kurie dar to nepadarė. Nėra reikalo aiškinti savaime suprantamą dalyką, kad jaunimas yra išeivijos ateitis, kad auka jaunimo labui yra geriausias investavimas lietuvybės ateičiai užtikrinti.

A. Daugvydas

„GYDYTOJAI SUKRUTO"

Vidutiniškai kas pora mėnesių ar net dažniau kur nors įvyksta kurio nors iš mūsiškių komitetų, tarybų, sąjungų ar bičiulių sambūrių koks nors kongresas, seimas, suvažiavimas, studijų savaitė ar bent vienadienės svarstybos. Kone kiekvienas toks renginys paprastai apsivainikuoja virtine rezoliucijų, kurios dažniau esti pūstažiedės, negu pilnavidurės. Todėl, kai tik pamatai laikraštyje romėniškais, arabiškais skaitmenimis ir lotyniškomis raidėmis sunumeruotą - sugrupuotą litaniją su antrašte — tokio ir tokio suvažiavimo rezoliucijos, tai žvilgsnis taip ir slysta į ką nors kita.

Bet, štai, *Europos Lietuvis* mūsų — atsiprašau, Pasaulio Lietuvių — Gydytojų Sąjungos (PLGS) čikagiškio suvažiavimo (1975 gegužės 24 - 25) rezoliucijų virtinę aprūpino trumpute, bet intriguojančia antrašte: *Gydytojai sukruto.* Šmaikšti antraštė ėmė ir pagavo dėmesį. Sugundė pasižiūrėt, kur ir kaip tie gydytojai sukruto.

Pasirodo, tikrai sukruto ir susirūpino, — tik nepamanykit, kad kokiomis specifinėmis lietuvių išeivijos *sveikatingumo ar medicininio aptarnavimo* problemomis; ne! Mūsų gydytojai susirūpino mūsų *visuomeninio ir politinio darbo* sveikata. Ir diagnozę nustatė: *„Mūsų veiksnių veikla nėra tokia, kokios šiuo metu reikalauja tarptautinė okupuotos Lietuvos padėtis ir kurios tikisi pavergta tauta".*

Dabar, kai net toks *gydytojų konsiliumas* paskelbė išvadą, kad veiksniai serga, tai ir kitiems prieš veiksnius nusidėjusiems — kada nekada apie jų sveikatingumą kritiškai pakalbėjusiems — galima kiek lengviau atsikvėpt: galgi toki nusidėjimai nebe taip grieštai bus apšaukinėjami „tarnavimu priešui"...

Tik pasiguodimą temdo ta aplinkybė, kad medikų specialybė vargu ar prideda kompetentingumo ir autoritetingumo visuomeninių - politinių veiksnių sveikatai tikrinti. Tad ir medikų tokiems pacientams nustatytoji diagnozė kažin ar bent kiek autoritetingesnė už mūsų visų kitų visuomeninin-kavimo bei politikavimo amatorių nuomones. Gydytojų suvažiavimo receptuose (rezoliucijose) rekomenduojamoji terapija irgi neatrodo specialistiškesnė už visų kitų mėgėjiškus gražbyliavimus tąja tema.

Pirmas gydytojų receptas „pagrindiniams visuomeniniams ir politiniams veiksniams" liepia

(*tęsinys 12 psl.*)

ATODAIROS

(atkelta iš 11 p.)

„Atkreipti ypatingą dėmesį į paskutiniojoj Veiksnių konferencijoj įvykusį skilimą, demoralizuojantį lietuvišką visuomenę šiuo kritišku Lietuvai *momentu“.*

Bet „pagrindiniai veiksniai“, būdami kalbamojoj konferencijoj jų pačių tarpe atsitikusių nesusipratimų aktyvūs dalyviai, negalėjo gi tų nesusipratimų *nepastebėti.* Iš to, ką mes, pašaliečiai, apie tai girdėjom, gana aišku, kad veiksnių dėmesys tenai beveik vien tais nesusipratimais ir tebuvo užimtas. Tad kuriems gi galams gydytojai dabar, po kelių savaičių, ragina tuos veiksnius „atkreipti ypatingą dėmesį“ į visa tai? Ir kodėl gydytojai konferencijos dalyvių „apsižodžiavimus“ bei nesugebėjimą sugalvoti efektingų veikimo naujovių laiko konferencijos *skilimu?* Iš pačių konferencijos dalyvių — vienų pusbalsiu prasitartų, kitų pilna burna pasakojimų — skirtingų teisybių ir pusteisybių gana akivaizdu, kad kur nekur, o pačioj konferencijoj tai tikrai niekas nei skilo, nei įskilo, o viskas po konferencijos pasiliko, kaip buvo ir prieš konferenciją. Ne konferencijoj, o Marquette Parke ir Cicere jau kuris metas (lyg tyčia dviejų veikimuose garsėjančių *gydytojų)* kurstomas Bendruomenės atskilimukas buvo atneštas į konferenciją ir siūlytas joje „įteisinti“. Bet tai nepavyko. Konferencijos dalyvių dauguma tokiam pasikėsinimui buvo atspari. Pasikėsinimas, žinoma, sukliudė konferencijos sėkmingumą. Bet, atvirai kalbant, vis tiek nebuvo pagrindo tikėtis iš tos konferencijos reikšmingų laimėjimų, — netgi jei ir jokių susikliudymų nebūtų atsitikę.

Be pagrindo gydytojai gąsdina veiksnius ir visuomenės demoralizacijos baubu, neva kylančiu iš tos konferencijos erzelio. Visuomenėje kaip tik buvo labai nedaug dėmesio tai nesėkmingai konferencijai. Jei kas kiek ir nugirdo, kiek paskaitė, tai tikrai retas kas matė toj erzelynėj svarbios reikšmės, o dar retesnis dėl to jaudinosi. Tai bene geriausia profilaktika prieš „demoralizaciją“ — neimt į galvą tokių reiškinėlių...

Neįspūdingas ir gydytojų graudenimas „šiuo kritišku Lietuvai momentu“. Kritiški — tarkim, ne momentai, o metai — Lietuvai buvo 1940, 1941, 1944. Paskui, štai jau trys dešimtmečiai, Lietuvos padėtis prakeiktai stabili, jokių *kritiškų* momentų (nei geryn, nei blogyn, neskaitant prasimanytų ir išpūstų) nematyt.

Antrasis receptas — tiesiai Vlikui adresuojamas — ragina *„nedelsiant imtis iniciatyvos tuos skilimus pašalinti ir siekti vienybės atstatymo mūsų veiksnių tarpe“.* O juk Vlikas, bent teorijoj, *pats yra* tokia inicialyva, pradėta beveik prieš 32 metus. Tad raginimas „nedelsiant imtis“ smarkiai pavėluotas. Kitas dalykas, tai kaip tą iniciatyvą sėkmingai išvystyti. To pamokymo nėra nė medikų recepte, lygiai kaip ir visų kitų politikavimo amatorių pamoksliukuose.

Trečiasis receptas liepia Bendruomenei ir Tarybai *„baigti tarpusavius ginčus ir atkreipti visą dėmesį į bendrą kovą prieš Lietuvos okupantą“.* Gydytojai, pirma *liepę Vlikui* skilimus pašalinti, čia jau *patys tvarko* Bendruomenę su Taryba: paspauskit, girdi, rankas, pasibučiuokit ir stokit prie darbo! Tik ar gydytojų suvažiavimas turi tiek autoriteto, kad tokios *komandos* Bendruomenė ir Taryba nuolankiai paklausytų? Ar turi autoriteto bent *savo nariams* taip pakomanduoti? Anot Tarybos šulų, Bendruomenėj didžiausi nevidonai esą frontininkai, o frontininkų viršūnėse vyrauja, berods, *gydytojai.* Iš kitos pusės — Tarybos pirmininkas, aršiausias „frontininkiškos“ Bendruomenės oponentas — *gydytojas.* Ir Bendruomenės disidentų (Tarybos satelitų) vadas irgi *gydytojas.* Tai griebtų PLGS už pakarpos savo narius *gydytojus*: K. Ambrozaitį, A. Razmą, P. Kisielių iš vienos pusės ir K. Bobelį, Z. Danilevičių iš kitos, pasodintų visus „ant dietos“ užrakintam kambary ir neišleistų, kol nesusitaikys!!

Taip negalima? Jei negalima, tai ir iš komandos „baigt taisytis“ Bendruomenei su Taryba irgi nieko negalima tikėtis... Efektyviu autoritetu neparemti platoniški pageidavimai yra tik abstraktus tuščiažodžiavimas, lyg botagu į vandenį pliauškinimas.

O ketvirtasis receptas visai be konkretaus adresato paleistas į „miestą ir pasaulį“, pasėtas „visiems bendrai ir kiekvienam atskirai“. Būtent: *„Suvažiavimas smerkia bet kurios visuomenės ir politinės organizacijos skilimus į panašaus pobūdžio lygiagrečias organizacijas“...*

Laisvų visuomenių sąjūdžių istorijoje, kitur ir Lietuvoj, skilimų yra buvę, ir tai atsitinka visada, kai organizuotame sąjūdyje susikaupia perdaug nesuderinamų ir vienoj vietoj nebetelpančių pažiūrų ar charakterių skirtumų. Tokiais atvejais skylantieji sąjūdžiai niekad nesiklausia (ir neklauso) pašaliečių — nei gydytojų, nei kitokių — palaiminimų ar patarimų. Iš kur dabar PLGS suvažiavimas ištraukė ir įsikalė sau į galvas tokią idėją, kad, va, — tarsim rūstų žodį, ir organizacijų skilimai, kaip nuo kokio burtininko mosto, liausis visur ir visiems laikams? O gal tuo rūsčiu žodžiu suvažiavimas manė tik savo kolegą Danilevičių pagąsdint, kad nesikėsintų Bendruomenės skaldyt? Tai taip reikėjo ir sakyt! Gydytojai gydytoją gydykit, vietoj abstrakčiai „visam svietui“ pamokslavę.

Juo toliau, juo lėkštesnių banalybių prirašyta tose „sukrutusių gydytojų“ rezoliucijose. Jose vis *suvažiavimas* pareiškia, kreipiasi, sveikina ir dėkoja, nors gale pasirašo tik Rezoliucijų komisija (V. Paprocko pirmininkauta). Ta komisija *medicinos specialistų* suvažiavimą totaliai panardino į ne jų specialybės (ir iš viso ne į specialybės) sritį, ir įtraukė jį į politikaujančių seimų - suvažiavimų *pamėgdžiojimą* (netgi ir į *paralelizmą* atsikrepimuose į valdžias, kuris ten pat pasmerktas). Pamėgdžiojimas, tiesa, nusisekė neblogai. Rezoliucijos išėjo *ne menkiau pūstažiedės ir tuščiavidurės,* kaip dažniausiai būna ir daugumas kituose seimuose - tarybose priimamų rezoliucijų.

Stebėdami kaikurių mūsiškių medikų uolų dalyvavimą visuomeniniuose veikimuose, pasidžiaugiame jais, tardami — štai Basanavičiaus, Kudirkos, Šliupo, Griniaus, Staugaičio tradicijų tęsėjai! Bet praverstų „atkreipti ypatingą dėmesį“ ir į tai, kad anie visuomeninės - politinės lietuvių veiklos pradininkai tų savo darbų niekad nesiejo nei su savo individualiomis, nei su kolektyviomis *medikų iškabomis.* Lietuvos gydytojų sąjunga (J. Staugaičio, politikoj aktyviai dalyvavusio gydytojo, 1924 metais suorganizuota) savo suvažiavimuose svarstydavo tik su gydytojų profesija, gyventojų sveikatingumo rūpinimu ir sveikatos apsaugos priemonių administravimu susijusius klausimus, siūlydavo toms sritims tvarkyti reikalingų įstatymų mintis, bet niekad nerašė rezoliucijų, liečiančių bendruosius valstybės valdymo ar jos vidaus arba užsienio politikos reikalus. Politikoj veikusieji gydytojai tada žinojo, kam kur vieta. PLGS 10 - tojo suvažiavimo rezoliucijos visiškai nėra mūsų garsiųjų medikų - visuomenininkų tradicijų sekimas, o priešingai — akivaizdus nuo tų tradicijų atsitraukimas. Ir nereikalingas, nevaisingas atsitraukimas.

Jeigu PLGS suvažiavimo rezoliucijose netgi būtų paberta genialių minčių, rodančių veiksniams sėkmingesnį veikimo kelią ir būdą, tai vistiek jos nepadarytų *visų* PLGS narių naujais mūsų Basanavičiais, Kudirkomis, Griniais ar Staugaičiais. O kai dabar *visų lietuvių gydytojų vardu* skelbiami tik toki pamokymai veiksniams ir visuomenei, kurie vargu teprilygsta primityvaus dviračio dar kartą išradimui, tai *gydytojus* tas tik kompromituoja, — ypač tuos iš jų, kurie apie mūsiškius veikimus gal ir geriau nusimano, negu iš jų vardu skelbiamų rezoliucijų atrodo.

V. Rastenis

DUONELIAUTOJAI AR TREMTINIAI

BIČIULIŠKA ISTORIJA

Lietuvių fondas pranešė, kad fondo Pelno skirstymo komisija kurios daugumą, kaip žinome, sudaro bičiuliai (fronto), paskyrė 2,000 dol. stipendiją bičiuliui prof. dr. Antanui Maceinai, kad anas parašytų filosofijos vadovėlį „Filosofijos kilmė ir prasmė“. Kaip *Draugo* kultūrinis priedas (1975. IV.5) rašo: „Pelno skirstymo komisijoje tokio sprendimo prieita, turint minty, kad šiais neramiais laikais, vykstant perversmui prieš nusistovėjusias moralines tradicijas, lietuvių jaunesniajai kartai trūksta literatūros, kuri padėtų formuoti asmenybę ir stiprintų charakterį“.

A. Maceina savo kertiniame straipsnyje, skambiu „Tautos pakaitalo ar papildo?“ pavadinimu, kuris 1973 m. balandžio mėnesį pasirodė bičiulių oficioze *Į laisvę,* džiaugėsi, kad yra išeivijoje ir j a u n o s i o s k a r t o s filosofų. Apie reikalą šiuos jaunuosius išeivijos lietuvius filosofus paremti ir paskatinti kurti savo tautai jis anuomet taip porino:

„Bet reikia juos pagrąsinti. Reikia juos paskatinti, kad jie kurtų ir savo kūrybą lietuviškajai visuomenei pateiktų. Filosofija nėra masės skaitoma. Todėl jos paskata turėtų ateiti kaip tik iš tų įstaigų, kuriom lietuviškosios kultūros pilnatvė yra pareiga. Lietuvių Fondas yra užsakęs dr. J. Girniui parašyti lietuviškosios filosofijos istoriją. Užsakymas yra sveikintinas. Tik kur ta ‚lietuviškoji filosofija‘? Ar nereiktų pirmiau ją sukurti, o tik paskui rašyti jos istoriją? Ar ne tiksliau būtų buvę tam pačiam dr. J. Griniui (kaip stipriausiai iš visų mūsų filosofinei galvai) ir dviem trim jauniesiem filosofam užsakyti po *problematinį veikalą* — nebūtinai lietuviškąja tema, bet būtinai lietuvių kalba?“

Šie mūsų bičiulio filosofo žodžiai savo metu buvo pamaldžiai persispausdinti *Drauge* ir kitoje straipsnio autoriui draugiškoje spaudoje. Persispausdinti, pagarsinti ir, atrodo, patogiai pamiršti... Todėl mes iki šiolei laukiame (ir nesulaukiame), kad gal pats A. Maceina pagydytų bičiulių amneziją.

Mes neabejojame, kad, prašydamas Lietuvių fondą stipendijos, prof. Maceina jos prašė tik jei liks pinigų, visų pirma, užsakius po problematinį veikalą dviem - trim jauniesiems filosofams. Kadangi jaunuosius fondas pamiršo, tai dabar A. Maceina bičiulių amneziją pagydytų perleisdamas tuos tūkstančius dolerių mūsų jaunosios kartos filosofams (pvz. Kęstučiams, Girniui ir Skrupskeliui) idant šie galėtų „kurti lietuvišką filosofiją“, „vartoti lietuvių kalbą rašant problematinius veikalus“, etc., etc., etc.

ELTOS INFORMACIJOS — SLAPTAS

GERBIAMIEMS LAIKRAŠČIŲ REDAKTORIAMS,

RADIJO VALANDĖLIŲ VEDĖJAMS

Gerbiamieji!

Sekmadienį, gegužio 11 d., Romas Kezys Laisvės Žiburio programoje paskelbė, kad Venecuelos vyriausybė davusi Pranui ir Algirdui Brazinskams vizas atvykti į Venecuelą pasisvečiuoti.

Jau 1974 m. birželio mėnesį, kai Vliko pirmininkas dr. K. Valiūnas lankėsi Ankaroje ir dalyvavo Brazinskų bylos svarstyme Turkijos teisme, jis pasiuntė Vliko įgaliotiniui Venecueloje p. V. Venckui telegramą, prašydamas jį rūpintis Brazinskų įvažiavimo viza. Visa tai buvo daroma visai slaptai ir tyliai. Todėl toks bylos prieš laiką iškėlimas viešumon buvo nenaudingas ir pavojingas.

Vakar, gegužio 12 d., užsakydamas Brazinskams bilietus iš Turkijos į Venecuelą, Vlikas labai apgailestavo, kad Laisvės Žiburys tą dalyką prieš laiką viešai paskelbė, nes bijojo, kad tai gali sukliudyti Brazinskų išvykimą iš Turkijos. Ponas Kezys paaiškinęs, kad tą žinią gavęs iš PLB pirmininko Br. Nainio, kuris ją ir kitiems esąs perdavęs.

Šiandien, gegužio 13 d., 10 val. 20 min. ryto p. V. Gedgaudas, Dirvos redaktorius, telefonu pranešė Vlikui, kad Venecuela Brazinskų neįsileisianti. Apie tai jį painformavusi p - lė Statkūtė, Dirvos bendradarbė, gyvenanti Venecueloje. Kaltinamas Draugas, pirmas tą žinią paskleidęs.

GERBIAMIEJI REDAKTORIAI IR RADIJO VALANDĖLIŲ VEDĖJAI! Labai prašome ateityje, kol bus galutinai išryškėjusi Brazinskų iš Turkijos išvykimo padėtis, nedėti spaudoje ir neperdavinėti per radiją nei Brazinskų laiškų nei apie juos iš šalies gautų žinių. Jei būtų reikalas, kreiptis informacijų į Vliką. Kitaip Brazinskai negalės išvykti iš Turkijos.

ELTA

New Yorkas
1975 m. gegužio 13 d.

KAS „IŠGĄSDINO" VENECUELĄ

Kad du ginkluoti keleiviai — Pranas ir Algirdas Brazinskai — prieš kelis metus privertę Turkijoje nutūpti sovietų lėktuvą, negali niekur iš Turkijos išvykti, tai jau vieša „paslaptis". Todėl *Draugo* šių metų gegužės 12 d. pranešta žinutė, kad Brazinskams gautos vizos į Venecuelą ir reikia tik kelionei pinigų, daug ką nustebino.

Sekančią dieną (gegužės 13), jei tikėti ką rašo *Dirvos* redaktorius V. Gedgaudas, ponia Statkutė de Rosales jam iš Caracas'o pranešė telefonu, kad „Venezueloje Brazinskų nebelaukiama", nes tokios informacijos paskelbimas *Drauge*, pakenkė Brazinskų reikalui. Kad šioje gan neišmintingoje istorijoje nebūtume apkaltinti tendencija, *Dirvos* gegužės 16 d. pranešimą tuo reikalu, pavadintą „Meškos patarnavimas Brazinskams", perspausdiname fotografiniu būdu.

Tą patį gegužės 13 d. rytą, 10 val. 20 minučių V. Gedgaudas apie tai painformavo VLIK'ą ir pakartojo, kad kaltas dėl nepavykusios Brazinskų kelionės Venecuelon yra *Draugas*, pirmas tą žinią paskleidęs.

VLIK'o leidžiamos *Eltos informacijos*, nei kiek nesuabejoję šios Gedgaudo žinios rimtumu ir teisingumu, išsiuntinėjo čia pridedamą slaptą (!!!) pranešimą išeivijos laikraščių redaktoriams ir radijo valandėlių vedėjams. O kadangi ši *ELTos* informacija buvo „slapta", tai ją, kaip šventą teisybę pakartojo bemaž visi išeivijos laikraščiai, pradedant *Naujienomis*, ir baigiant... *Vienybe*.

Ta proga pasinaudoję *Naujienos parašė kelis* vedamuosius, kuriuose, tam laikraščiui būdingu stalinistiniu stiliumi įrodinėjo, kad PLBendruomenė ir jos pirmininkas Br. Nainys, pranešdami apie šį reikalą *Draugui*, pasitarnavo okupantui. Ir rašoma buvo taip, kad skaitančiam nekiltų abejonės jų bloga valia. *Naujienos*, pavyzdžiui, tvirtino, kad telegramoje iš Venecuelos PLB buvo įspėta neskelbti žinios apie Brazinskų vizas. Kiek čia tiesos, galite įsitikinti patys iš čia pridedamos fotostatinės telegramos nuotraukos.

Mus stebina ne *Naujienų* nesuvaldomas džiaugsmas šitokiu „bendruomenininkų nusikaltimu". Stebina šiuo atveju tiek ELTos vadovų, tiek ir daugelio išeivijos laikraščių redaktorių naivumas visai nekritiškai šią pasakėlę priimant už tikrą pinigą.

Pažvelkim į dalykus chronologiškai. Gegužės 12 d. lietuvių kalba Čikagoje leidžiamas emigrantų laikraštis paskelbia trumpą žinelę apie Brazinskų kelionę Venecuelon. O jau sekančios dienos rytą iš Venecuelos *Dirvos* bendradarbė praneša Klevelande esančiam *Dirvos* redaktoriui, kad dėl tos žinelės Venecuelos valdžios įstaigos pakeitė nuomonę ir Brazinskų nebeįsileidžia. Kuomet *Draugas* dar nebuvo spėjęs pasiekti Čikagos priemiesčiuose gyvenančių savo skaitytojų, tai Venecueloje valdžia jau buvo spėjusi ne tik sužinoti apie tai, ką rašo *Draugas* (!). Venecuela, dar *Draugui* nespėjus ten nukeliauti, jau spėjo jo informacijos išsigąsti, spėjo pakeisti savo ankstesnį nutarimą vizų Brazinskams reikalu. Dar daugiau — apie savo išgąstį ir nutarimą nebeduoti vizų Venecuelos valdžios įstaigos per tas kelias valandas dar spėjo net ir *Dirvos* korespondentę painformuoti.

Ar jūs galite patikėti šita pono Gedgaudo pasakėle?!

Priežasčių, kodėl Venecuela nutarė nebeduoti vizos Brazinskams, gali būti keletas. Visų pirma, — gerą vardą krašte turinčių bendruomeninkų paprašyti Venecuelos pareigūnai greičiausiai net nepagalvojo, jog jie pažada vizą buvusiems ginkluotiems lėktuvo grobikams. Todėl nuomonės galėjo pasikeisti, kai konsulatas iš Ankaros pranešė, kas tie Brazinskai yra.

Atkreiptinas dėmesys dar ir į tai, kad visur šiame reikale buvo pabrėžiama, jog tai tik laikinas Brazinskų pasivažinėjimas — ne tik į Venecuelą, bet i r a t g a l! Pagalvokite kodėl?!

O pagaliau, vienas iš VLIKo pasamdytų advokatų jau kuris laikas rašinėja laiškus įvairioms lietuvių institucijoms, kuriuose liejasi nesuvaldomas pyktis ant VLIKo pirmininko, neva už tai, kad VLIKas nesumoka jam atlyginimo už bylos vedimą. Savaime aišku, kad Brazinskams išvykus iš Turkijos advokatui būtų dar sunkiau išreikalauti jam tikrai ar tik tariamai priklausantį atlyginimą.

Keista, kad nei ELTa, nei laikraščių redaktoriai apie šias galimybes nepagalvojo.

Kokios išvados siūlosi susipažinus su šios keistos istorijos detalėmis. Visų pirma — tai netikėti, ką šiuo reikalu rašė *Dirvos* redaktorius. Antroji išvada — Brazinskais, kaip ir visais kitais nelaimėje atsidūrusiais tautiečiais turėtų rūpintis Balfas. VLIK'o ligšiolinės pastangos šį pasaulio opinijoje nepopuliarų reikalą supolitinti jį tik sukompromitavo. Negeriau šį kartą išėjo ir PLB valdybai, deja nesugebėjusiai atsispirti pagundai pasiskardenti, kad ir jie gelbsti Brazinskus. Tyla kartais yra geriausia byla. Ypač kai reikalai liečia žmones, apkaltintus lėktuvo pagrobimu.

Draugas gegužės 12 d. laidoje paskelbė, kad Brazinskams vizos į Venezuelą jau gautos ir reikia tik kelionei apmokėti pinigų.

Dirvos korespondentė Jūratė Statkutė de Rosales iš Caracas telefonu antradienį, gegužės 13 d., pranešė, kad tokios informacijos paskelbimas Drauge pakenkė Brazinskų reikalui ir Venezueloje Brazinskų nebelaukiama.

Labai gaila, kad PLB pirm. B. Nainys, kuris buvo įspėtas nieko neskelbti, kol Brazinskai neišlipo Venezueloje, kažkokiais sumetimais pasiskubino šią žinią paleisti į pasaulį.

Smerktinas ir Draugo neapdairumas, ar noras pasirodyti pirmesniu, nes tuo būdu užkirto kelią Brazinskams atvykti į Venezuelą.

LLE398 (22) CCC286(2015)(1-200586G128)PD 05/08/75 2015
ICS IPMIIHA IISS
IISS FM RCA 08 2015
PMS CHICAGO IL
WUB2032 VAZ365 MBY199 ????ARAQA2820
URNX CO VEMY 022
MARACAY 22/21 8 1740
BRONIUS NAINYS 6804 SOUTH MAPLEWOOD AVENUE
CHICAGO,ILL.60629,USA
BRAZINSKAMS VIZOS GAUTOS REIKIA PINIGU KALIONEI ANKARA
CARACAS ANKARA USDOLLARS2000. PARASYSIM INFORMACIJAS
VLADAS VENCKUS
NNN
NNNN

1975 MAY 8 PM 8 22

SUKILIMAS PRIEŠ...

(atkelta iš 9 psl.)

sukilimo Lietuvoje dalis paskirta karinių operacijų aprašymui. Pasiremdamas gausiais šaltiniais autorius pristato kiekvieną, net ir menkiausią, karinį susirėmimą: kiek dalyvavo, kas vadovavo, kiek buvo žuvusių, sužeistų ir patekusių į nelaisvę, kuriomis vietovėmis buvo trauktasi ar persekiota ir taip toliau. Šiai metraštinei informacijai sukonkretinti verkiant reikėtų žemėlapių, bent poros, iliustruojančių pagrindines sukilimo eigos fazes. Jų nesant, dažnokai tekstui gresia pavojus pavirsti į abstrakciją.

Nevienam gali kilti klausimas, kaip iš viso Lietuvos gyventojai išdrįso sukilti prieš carinę Rusiją — jos šimtatūkstantines armijas. 1831 metų pradžioje tam buvo palankios sąlygos: dauguma Rusijos kariuomenės buvo sutraukta į Lenkiją, o Lietuvoje stovėjo tik mažos įgulos. Todėl pradžioje sukilėliams sekėsi neblogai. Kovodami lyg koks Vietkongas, jie vis pralaimėdavo, vis patirdavo didelius nuostolius, bet kartu ir visada sugebėjo grąsinti rusų daliniams apsupimu, kol anie beveik visai apleido Lietuvos teritoriją. Tik Vilniuje, Kaune ir Palangoje išsilaikė įgulos, kurių sukilėliams išstumti nepavyko. Pažymėtina, kad per palyginant trumpą laiką, užimtose vietovėse sukilėlių valdžia sugebėjo įsteigti administraciją, susidedančią iš karinio, policijos, iždo, maisto, teisingumo ir sveikatos skyrių. Žemaitijoje net patrankų liejykla buvo suorganizuota. Šios institucijos veikė nepastoviose karo sąlygose — administracijos centrams keičiantis iš rankų į rankas. Tai rodo, kad sukilimas buvo sutelkęs pačias pajėgiausias krašto jėgas.

Tačiau 1830 - 1831 metų sukilimo likimas buvo sprendžiamas ne Lietuvoje, o Lenkijoje. Lietuvos teritorijos gyventojams gaivališkai sukilus, Lenkijos kariniai diktatoriai nesugebėjo šio įvykio išnaudoti savo didžiojoje strategijoje. Lenkijos vadovybei nesutariant dėl politinių tikslų ir darant nedovanotinas klaidas, abiejose šalyse sukilimui atėjo greitas galas. Neišgelbėjo sukilimo Lietuvoje nei atsitiktinai atklydusi Lenkijos kariuomenė, vadovaujama negabaus generolo A. Gelgaudo. Atžygiavus Lietuvon caro rezervinei armijai, pasipriešinimas ten buvo palaužtas.

Caro pareigūnai sukilimą malšino su jiems įprastu rytų slavų žiaurumu. Pagal Sliesoriūną:

Žemaitijos srities laikinasis karo viršininkas F. Širmanas siūlė ištremti sukilimo organizatorius, vadus ir visus kitus, aktyviai dalyvavusius sukilime, kartu su šeimomis be teisės sugrįžti į Lietuvą jų palikuonims iki trečiosios kartos. F. Širmano nuomone, krašte galima būsią atkurti ramybę tik tuomet, kai visiems laikams su šaknimis bus išrautos respublikoniškos nuotaikos ir pažiūros apie tariamas lietuvių teises gauti laisvę ir bus ištremti nepageidautini caro valdžiai asmenys, kurie garsėjo patriotais ir turėjo įtakos „aklai" liaudžiai (psl. 388).

Pasiūlymai verti Stalino. Laimei, Vilniaus generalgubernatorius N. Dolgorukovas atmetė šias drakoniškas Širmano sugestijas.

Galop, kokia gi yra šio sukilimo reikšmė Lietuvos istorijos tėkmėje — kokios stiprybės galime pasisemti iš visiško jo fiasko? Šį klausimą klaus nevienas. Nežiūrint kai kurių tuometinių emigrantų, kalbėjusių apie savarankišką Lietuvos valstybę, dauguma sukilėlių siekė atstatyti federacinę Lietuvą - Lenkiją. Būdinga, kad ir „Laikinoji centrinė Lietuvos ir Žemaitijos provincijų vyriausybė" savę vadino „Rząd centralny tymczasowy prowincyow Litewskiej i Żmudzkey". Jau anksčiau minėjome, kad iš sukilėlių puikios organizacinės veiklos galima spręsti, jog sukilimas sutraukė pačius pajėgiausius krašto žmones. Nepasisekę 1830-1831 m. ir vėliau 1863 - 1864 m. sukilimai šias pajėgas išsklaidė į visas keturias pasaulio puses. Antroje XIX-to amžiaus pusėje iš buvusių baudžiauninkų kilusi Lietuvos šviesuomenė rado tuštumą — na, reliatyviai kalbant, tuštumą. Įsivaizduokime kokia būtų buvusi kova tarp litvomanų ir lenkomanų, jeigu anie federacijos šalininkai būtų sėdėję Lietuvoje, o ne Paryžiuje. Taigi, — kiekvienoje katastrofoje galime rasti ir paguodos.

L. Mockūnas

F. Sliesoriūnas, *1830 - 1831 metų sukilimas Lietuvoje*, Vilnius, Mintis, 1974 — Lietuvos TSR Mokslų Akademija, Istorijos Institutas — Atsakingasis redaktorius Lietuvos TSR Mokslų akademijos akademikas, istorijos mokslų daktaras profesorius J. Jurginis.

laiškai

DUOKITE JIEMS DIRŽO!

Nors kaikas Jūsų laikraštį vadina pasimetusiu, tačiau aš nenoriu „pasimesti" neperskaitęs kiekvieno numerio, nes man tai visiškai nekenkia, o kartais mano akiračiams net padeda. Turiu pripažinti, jog ir neturėdami juokų skyriaus sugebate mane labai daug kartų pralinksminti. Kadangi juokas ir linksmumas yra gana reikšmingas vaistas, paskleiskite jo liūdniems ir perdaug rimtiems kaip galima daugiau. Tai labai naudinga sveikatai ir ilgesniam gyvenimui... Verkiantiems, dejuojantiems ir šiaip jau beveik nieku gyvenime nepatenkintiems nepadės nei dr. Adomavičiaus siūlomi galionai vaisių sunkos, nei nervus raminančios tabletės. Begelbėdami mūsų Bendruomenę, betobulindami kaikuriuos žurnalistus — nepagailėkite jiems diržo dažniau. Lietuviai juk seniai sako, kad už vieną muštą šimtas nemuštų!

O jei kartais ir Jums kas diržą panaudoja — nenusigąskite ir neišlakstykite.

Šiuose tamsiausiuose mūsų išeivijos laikuose visiškai sutinku su Br. Raila, kad tamsiausia būna prieš aušrą. Tad viltingai ir Jums, ir visiems geros valios ir gero būdo lietuviams: gaudeamus!

V. Šarka

Omaha, Neb.

KLAIDINGŲ AKMENĖLIŲ MĖTYMAS

Nuoširdus ačiū už paskelbimą mano rašinio „Pabandykime senus, bet gerai veikiančius vaistus" (*Akiračiai*, Nr.5 (69)) ir atitaisymą klaidos dėl Mažosios Lietuvos atstovo įsileidimo į Vliką datos. Žinoma, redakcija galėjo prieš rašinio skelbimą susisiekti su manimi dėl prasilenkimo su tikrove, (matomai kas nors panorėjo į mano daržą įmesti akmenėlį) bet gera pamoka, kad rašant reikia geriau patikrinti atmintį ir dokumentinę medžiagą. Rašinyje suvažiavimo aprašymas teisingas, nei kiek nepadailintas ir iš Vliko buvo gautas laiškas, tik kiek kitokio turinio. Jame buvo apgailestauta dėl Vliko nario V. per grubus išsireiškimo, pažadėta svarstant M. L. atstovo įsileidimą į Vliką atsižvelgti į stovyklų atstovų pasisakymus ir prašyta mokėti solidarumo mokestį.

Kartais gerai ir apsirikti. Jei nebūčiau Vliko laiško turinyje suklydęs, tai tokio rašinio nebūčiau rašęs; o Altai pasakyti teisybę jau seniai laikas. Nežiūrint mano paklaidų, tuos vaistus pabandykime.

Su geriausiais linkėjimais ir pagarba

P. Puronas

SKELBTI, AR NESKELBTI?

Esu nustebęs, kad *Akiračių* 1975 m. kovo mėn. numeryje Jūs paskelbėte mano trumpą pastabą, padarytą 1974.XI.12. ant *Akiračių* prenumeratos atnaujinimo kortelės, kuri buvo skirta redakcijai, bet ne skaitytojams.

Toks paskelbimas man pradėjus eiti Penktos Tautinių Šokių šventės rengimo komiteto pirmininko pareigas, supykino *Naujienas*, kurios, kaip Jūs patys tame numeryje sakote, yra reikalingos dalies lietuvių išeivijoje informavimui apie viską, kartu ir apie Penktąją Lietuvių Tautinių šokių šventę.

Su pagarba,
Bronius Juodelis

Downers Grove, Ill.

Tais atvejais, kai mums patiems paliekama nuspręsti, ar mėnraščiui tinkanti informacija yra skelbtina, ar neskelbtina, mes apsisprendžiame už jos paskelbimą — Akiračių red.

SULTINGI „AKIRAČIAI"

Sveikinimai redaktoriams ir bendradarbiams — gerai, sultingai rašote.

Iki kaulo nusibodo mūsuose žurnalistinis sulėkštėjimas. Gal iš to atsirado ir išvis toks beveik visuotinis · intelektualinis siaurumas - lėkštumas, su visom neigiamom iš to plaukiančiom niekus tauškėjimo pasėkom. O gal priešingai — visuomeninis, organizacinis nuosmūkis pagimdė minkštasmegenius rašeivas, o per juos ir visą spaudą tokią. Jūs bent bandote giliau — akademiškiau galvoti, o ne rašyti iš rankovės, kaip daro daugelis kitų. Visų nepatenkinsite. Ir aš ne su viskuo sutinku, ką rašote. Bet tai ir yra dinamika, progresas, nestovėjimas vietoje: įvairumas, minčių gausumas, protavimas, svarstymai, o ne nuolatinis tų pačių poterių kartojimas. Dėkite bent po vieną rimtą teoretinį straipsnį į kiekvieną numerį (a la Šmulkščio „Markso komunizmas" 5 - me numeryje).

G. Valančius

Los Angeles, Cal.

DUOKLĖ SPAUDOS LAISVEI

„...Visumoje skaitau šį žurnalą (*Akiračius*) įdomiu ir naudingu. Gal perdaug mėgaujamasi žodžio laisve. Bet kiekvienas turi savo dievą ir atiduoti duoklę, matyt, jam reikia. Be to, matyt, kai kam kartais ne turinys, bet forma pirmoje vietoje. Laikas nuo laiko perverčiu ir kitus lietuviškus laikraščius ir žurnalus. Tame degradacijos fone Jūsų *Akiračiai* nepalyginami, ir aš manau, kad ateityje visa mąstančioji lietuvių bendruomenės dalis turėtų būti Jūsų žurnalo apjungta". X.X.

(1974 m. lankęsis iš Lietuvos)

PANIKA „BERMONTININKUOSE"

PRIVAČIŲ KELIONIŲ VIEŠI ATGARSIAI

Kai prieš trejetą metų konservatyvioji išeivijos spauda rašė ilgus ir piktus pamokslus jauniems išeivijos lietuviukams ir lietuvaitėms už tai, kad pabuvojo savo tėvų gimtinėje, tai Cicero parapijos vikaras kun. dr. Antanas Juška nebuvo vienas iš tų, kurie į tuos liepsnojančius „pykčio ir neapykantos laužus" pabandytų įpilti bent kiek „šalto vandens". Jis neskatino pasitikėti į Lietuvą vykusiųjų gera valia ir tautuniu sąmoningumu (kad ir nepritariant jų veiksmams), bet buvo vienas iš tų, kurie reikalavo pašalinti juos iš lietuvių visuomeninio gyvenimo. Jis, drauge su kitais, reikalavo „čistkos" Cicero lituanistinėse mokyklose (žiūr. *Akiračių*, Nr. 8(42)).

Tai buvo prieš trejis metus. O šiais metais A. Juška pats apsilankė tėvynėje. Nenuostabu, kad tokia proga pasinaudojo ir Vilniaus išeiviologai, atydžiai stebintieji išeivijos gyvenimą. Liepos 3 d. *Gimtasis kraštas* išspausdino nuotrauką, kurioje, pasak to laikraščio, matyti Vilniaus aerodrome Kanados turisčių grupė ir kun. A. Juška. Matyt norėdamas atkreipti konservatyviųjų išeivijos sluoksnių dėmesį, G.K. nepasitenkino vien nuotrauka, bet parašė ir straipsnelį, pavadintą „Turistai, turistai..." Jame visai nesubtyliai, o net pabrėžtinai skaitytojui primenama: žiūrėkit, kokie turistai pas mus lankosi. Netvirtindami, jog viskas iš tikrųjų taip ir buvo, kaip rašo *Gimtasis kraštas*, pacituosime esminę šio straipsnio dalį:

> Įvairiausiais keliais vyksta į Lietuvą užsienio lietuviai. Kiekvienas renkasi artimiausius, patogiausius. Negi, sakysim, gyvendamas Čikagoje, kur tiek kelionių biurų, tvarkysies išvyka į Vilnių per Montrealį ar Torontą? Bet, pasirodo, pasitaiko ir tokių atvejų. Štai čikagietis kunigas Antanas Juška (jį matome nuotraukos centre) keliavo į Lietuvą kaip tik per Kanadą — vienui vienas to krašto moterų - turisčių grupėje. Sunku spėti, kodėl A. Juška darė tokį vingį. Bet daug kas prisimena, kad būtent jis negailestingai persekiojo tuos, kurie keliavo į Lietuvą su JAV lietuvių vaikais, norėjusiais sustiprinti dvasinį ryšį su tėvų kraštu, kad jis buvo vienas iš nešlovingos „audros" Čikagos lietuvių bendruomenėje iniciatorių. Matyt, todėl jis ir Vilniuje, kiek teko girdėti, bendravo tik „privačiai", visai nesidomėdamas Lietuvos sostinės meno muziejais, architektūros paminklais, lietuviška kūryba... Ir nebijojo, kad „žiaurus" Inturistas norės visu tuo jį „prievarta" sudominti...

Turistai Vilniaus aerodrome

Stebėtinai greitai ir labai piktai į šį kun. A. Juškos „pasitraukimą iš kovos lauko" reagavo Pr. Gr. *Draugo* 1975.VII.5 vedamajame. O kadangi dienraščio vedamųjų nerašo „bet kas nuo ulyčios", tai tur būt nesuklysime teigdami, jog Pr. Gr. — tai *Draugo* moderatorius (t.y. vyr. redaktorius) kun. Pr. Garšva. Gi vedamojo citata bent mums nekelia abejonių, kam ji taikoma:

> Ne kova, o žaidimas su priešu prasideda, kai dirbantieji tokiose pozicijose, kuriose reikia ypatingos ištikimybės tautos įsipareigojimams, pagalbos artimui, persekiojamųjų stiprinimo, nusileidžia iki sentimentų, kurių nepajėgia suvaldyti tik vaikai ir seneliai. Tokie pavergtųjų atstovai tik pasunkina vergijoje likusiųjų kovą. Kai anapus geležinės uždangos persekiojami dvasininkai, tikintieji, persekiojami intelektualai išdrįsę parodyti dvasinę atsparą, tai jų profesijos brolių nusilenkimas okupantui, prašant leidimo pamatyti jau išdilusias savo pėdas, yra tautinės pateigos išdavimas ir iš lemiamos kovos linijų pabėgimas.

Šią nemalonią, Klevelando rezoliucijų kvapu atsiduodančią istoriją galima būtų užbaigti ciniška pastaba, kad nieko čia baisaus, jei ir A. Juška paragaus tos pačios „tautinės drausmės košės", kurią anksčiau taip entuziastingai siūlydavo kitiems... Tačiau skaudžių išeivijos gyvenimo žaizdų vien cinizmu neišgydysi.

Jau ne pirmą kartą mūsų konservatoriai į tautinės drausmės „nusikaltimus" reaguoja taip, kaip kad *Gimtojo krašto* rašantieji išpranašauja. Todėl ir mums nelieka nieko kito, kaip tik padėkoti G. K. redaktoriams už informaciją, kuri padeda susiorientuoti kas dedasi mūsų pačių tarpe.

O dėsis tokie dalykai tol, kol mūsų konservatoriai nesiliaus kitaip galvojančius kaltinę bloga valia. Būtų jau laikas ir jiems pasukti nuosaikumo ir tolerancijos keliu. Pradžiai todėl ir siūlome kun. Garšvai už neapgalvotus karštus ir piktus ano vedamojo žodžius atsiprayti kun. Juškos. O tai savo ruožtu gal būt paskatintų ir kun. Jušką atsiprašyti tų, kuriuos jis savo žodžiais ar darbais yra neužtarnautai įskaudinęs.

O gal kasnors pasiūlytų geresnį būdą abiem gerb. kunigams išsikapstyti iš šitos velniavos...?

„LIETUVIŠKINĖ" BENDRUOMENĖ

PUSMETINĖ REORGANIZACINĖ

Drausmės sargyboje

Sukaktuvės neperseniai buvo šimtmetinės leninines, nuožmus grobikas prieš 30 metų buvo hitlerinis, o dabar atsirandanti tyro skaidrumo bendruomenė yra reorganizacinė. Senesniais laikais mediniai, geležiniai ar auksiniai būdavo tik šaukštai, kirviai ar papuošalai. Dabar gi „iniai" jau buvo beužkariaują okupuotąją Lietuvą. Pasirodo, jog patrauklus pavyzdys neatitveriamas nei kapitalistinio pasaulio sienų gairėmis, nei geležinėmis uždangomis. Tad kodėlgi ir naujakurei organizacijai nepasivadinti reorganizacine!.

Toji bendruomenė, kaip matome nepasižymi nei drąsa, nei viltimi, — kitaip ji jau būtų reorganizuotoji. Kuklumas gi yra dorybė — pripažinkime ją „reorganizacinei".

Naujoji era neišvengiamai sukuria ir ilgiausių organizacijų pavadinimų santrumpas. Parodykime todėl artimo meilės ir savo „iš reorganizacijos sutvertiems" broliams. Pavyzdžiui, ar ne lengviau būtų prisiminti kad ir tokią santrumpą: JAV LB(r). Panašiai, kaip mums jau įprastas raidžių junginys LTSR KP (b).

AKIRAČIUS galima įsigyti šiose vietose:

PARAMA, 2534 W. 69 St., CHICAGO, Ill., 60629
J. VAZNELIO prek. namai — Gifts International, 2501 W. 71 St., CHICAGO, Ill., 60629
ROMUVA, 84 - 20 Jamaica Ave., WOODHAVEN, N.Y., 11421
SPAUDA, 10 John St., WATERBURY, Conn., 06702
P. MIŠEVIČIUS, 32 Hendrick Ave., TORONTO 4, Ont., Canada
[illegible] CABRAMATTA, N.S.W., 2166, Australia

Prašau man siuntinėti AKIRAČIUS / pratęsti prenumeratą.

Vardas ir pavardė: .....

Gatvė: .....

Miestas: ..... Valstybė: ..... Zip: .....

Prenumerata kitur: $6.00
Prenumerata JAV: $6.00

AKIRAČIAI
6821 So. Maplewood Ave.
Chicago, Illinois 60629

Auka: $
Pridedu čekį: $

HLp 175

REPORTAŽAS IŠ ŠVEDIJOS

BALTIJOS INSTITUTO SUVAŽIAVIMAS

Šių metų birželio 13 - 16 dienomis Švedijoje įvyko trečias Baltijos Instituto ruoštas mokslinis suvažiavimas, kuriame dalyvavo su paskaitomis maždaug 75 įvairių tautybių mokslininkai atvykę iš 14 pasaulio kraštų, jų tarpe tokių tolimų kaip Australija ir Japonija. Baltijos Institutas Skandinavijoje yra pabaltiečių prieš penkis metus įsteigta organizacija tikslu skatinti mokslinį tyrinėjimą Pabaltijo kraštus liečiančių klausimų. Nors instituto vadovybėje randasi tik pabaltiečiai išeiviai (jų tarpe ir vienas lietuvis — Juozas Lingis), bent pusė suvažiavimo dalyvių buvo ne pabaltietiškos kilmės.

Institutas yra susilaukęs finansinės paramos iš Švedijos valdžios, ir tai ryškiai atsispindėjo jo konferencijos suorganizavime. Iškilmingas atidarymo posėdis buvo laikomas iškylioje Švedijos Akademijos aktų salėje. Stockholm'o miesto rotušės pagrindinėje mozaikų salėje vyko miesto visų dalyvių priėmimas. Likusi konferencijos programa tęsėsi Stockholm'o priemiesčiuose esančiame XVI amž. pastatytame Hasselby dvare, kuris dabar perremontuotas tarnauti Šiaurės varlstybių kultūrinių suvažiavimų centru.

Kaip ir visose tokio pobūdžio mokslinėse konferencijose, taip ir šioje pranešimų lygis nebuvo vienodas. Kadangi lietuvių dalyvavo apgailėtinai mažai, lietuviška tematika suvažiavimo programoje buvo neproporcingai reta. Lietuvą liečiančių įdomesnių pranešimų tarpe būtų galima paminėti: Ichiro Kato (Nakaku, Yokohama) Čiurlionio kūrybos įvertinimą japono akimis, kuriame tarpe kitko išdėstytos nesenai Japonijoje pasireiškusio Čiurlionio kūrinių populiarumo priežastys; Aba Štražo (Haifa Univ.) paskaita apie 1917 - 18 metų Lietuvių Tarybą, remiantis Lietuvoje esančia dokumentacija, bei Dov Levino (Hebrew universitetas, Jerusalėje) pranešimą apie Pabaltijo žydų (daugumoje Lietuvos) ginkluotą pasipriešinimą prieš nacius.

Nors konferencija buvo mokslinė ir neturėjo pagrindinių politinių tikslų, joje neišvengiamai atsirado ir politinių momentų, ir tai ne vien dėl to, kad visa eilė pranešimų lietė dabartinę Pabaltijo valstybių padėtį. O tai gal būt ir buvo dviejų vengrų bei vieno lenko neatvykimo į konferenciją priežastimi. Žymiausias konferencijos įvykis — Švedijos ministerio pirmininko Olof Palme atidaromoji kalba — taip pat sudarė politinį momentą. Nors Palme pats turi pabaltietišką praeitį (jo senelis yra buvęs gimnazijos direktorium Rygoje), jis praeityje yra buvęs gana neigiamai įvertintas pabaltiečių visuomenėse vyraujančios konservatyvios daugumos, tiek dėl jo antiamerikietiškų pažiūrų ryšium su Vietnamo karu, tiek ir dėl kairiojo novatoriškumo Švedijos vidaus politikoje. Tad nebuvo daug pagrindo laukti, kad „raudonasis" Palme sutiktų dalyvauti pabaltiečių ruošiamame suvažiavime.

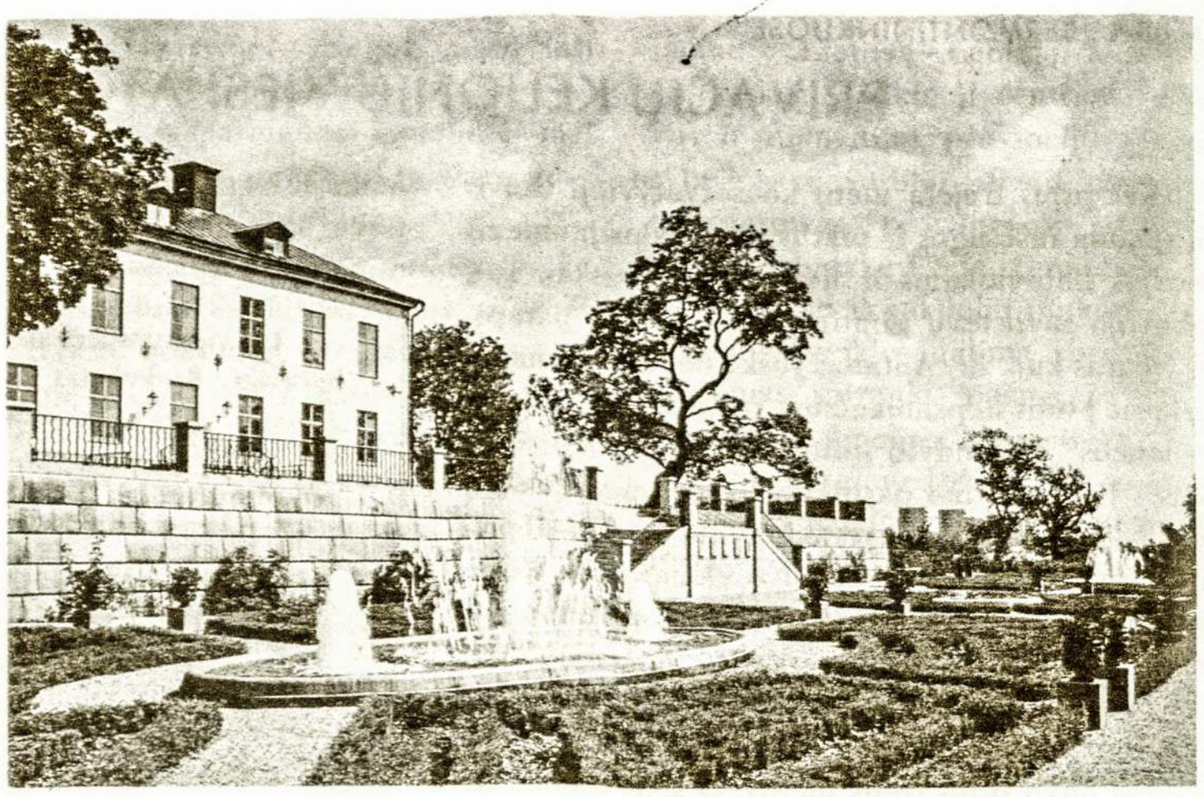

Hasselby dvaro rūmai

Palme pasinaudojo šia proga iškelti du klausimus — kurių abudu yra glaudžiai susiję su Baltijos Instituto uždaviniais. Vienas iš jų yra kultūrinių ryšių su Pabaltiju skatinimas, nes „kultūriniai ryšiai sudaro dirvą lankstumui, tolerancijai, bei susipratimui tarp žmonių, neatsižvelgiant į ekonomines bei religines sąlygas". Tuo buvo sukonkretintas Pabaltijo tautų atžvilgiu Palme bei kitų vakarų Europos vyriausybių vadų spaudimas išgauti iš TSRS platesnį ir laisvesnį žinių bei kultūrinių pasikeitimų tekėjimo sriautą. Kitas Baltijos Instituto uždavinys būtų pabaltiečių kalbų bei kultūrinio identiteto Švedijoje išlaikymas ne tik sau, bet ir Švedijos kultūrinio gyvenimo praturtinimui. Pabaltiečiai, anot Palme's, sudarė pirmą masinę imigraciją į Švediją — kraštą kuris nebuvo tam pasiruošęs. Dėl to imigrantams teko patirti nemaža sunkumų. Pabaltiečiai įrodė švedams imigracijos bei mažumų politikos reikalingumą. Jų dėka, Švedija, kuri 1944 - 1970 m. laikotarpy susilaukė 600,000 ateivių, tapo geriau pasiruošiusi juos priimti. Ministeris pirmininkas panaudojo konferencijos atidarymą progai paskelbti naują imigracijos politiką Švedijoje, kurios tikslas bus suteikti geresnes sąlygas svetimšaliams ne tik integruotis į Švedijos gyvenimą, bet tuo pat metu ir išlaikyti savo kultūrinius identitetus, jei jie to norėtų. Šį rudenį Švedijos parliamente bus pasiūlytas įstatymo projektas, kuris pirmą kartą pasauly, bent kokioje valstybėje, suteiktų nuolatiniai apsigyvenusiems nepiliečiams teisę balsuoti vietiniuose rinkimuose. Taip pat numatyta suteikti svetimšalių tautinėms organizacijoms finansinę paramą, siekiančią 400,000 dol.

Palme pasirodymas užtikrino konferencijos aprašymą Švedijos spaudoje. Dienraščiai *Svenska Dagbladet* ir *Dagens Nyheter* patalpino pranešimus apie konferencijos atidarymą. Pastarasis, dieną prieš atidarymą, taip pat davė bendrų žinių apie Baltijos Institutą ir Amerikos leidžiamus pabaltiečių žurnalus *Journal or Baltic Studies* ir *Lituanus*. Kairiųjų tendencijų *Aftonbladet*, birželio 14 d. pastatė klausimą: kokia logika buvo vadovaujamasi leidžiant pabaltiečiams pirmą kartą nuo 1940 metų prie buvusių parliamentų rūmų bei prie Stockholm'o miesto rotušės iškabinti savo senas valstybines vėliavas — ar tai atsitiktinumas ar apsvarstytas žingsnis? Viešo atsakymo į šį klausimą neteko matyti, bet tikriausiai bent vienas pasiaiškinimas turėjo būti suformuliotas atsakymui į protesto notą, kurios Švedijos Užsienio Reikalų Ministerija be abejonės susilaukė iš Sov. Sąjungos.

Kalba Švedijos min. pirmininkas Olof Palme. Prie prezidiumo stalo, iš kairės: Juozas Lingis, Bruno Kalnins (Instituto direktorius) ir Imant Rebane.

90. 326.38